

Митрополит Епіфаній звершив молебень біля пам'ятника святому рівноапостольному князю Володимирі в Києві з нагоди 1032-ї річниці хрещення Руси-України

Спадкоємцям Гербуртів

Галина ПАГУТЯК

Ми поїхали обсервувати оборонний замок Гербуртів біля села Тарнава, що коло Добромилля, перевірити, в якому він зараз стані. Та в якому стані — по коліна у травах, по шию у заростях. Він витримав потоки води і бурі цього літа, і білий хижий птах прокричав нам сердито — де ви пропадали? — і полетів.

Витримала потоп і церковця поч. XVII ст. у Великому, яку побудувала донька Яна Щасного Гербурта, бо два роки тому завдяки небайдужим людям, які воювали з владою, вдалося її захистити від повені. Витримав унікальний міський арсенал XVI ст. в Добромилі, на який вже хотіли накласти лапу вандалі — його відновлює власним коштом підприємець з Києва, уродженець Добромиля, щоб місто мало музей.

З єврейських надгробків, якими 70 років мостили подвір'я, зробили на правдньому окописку Стіну пам'яті.

За все довелося воювати, і єдине, що можна було почути від сірого обивателя: “А нащо вам то треба?”. Дехто з них при високих посадах.

Отже, не всі у Добромилі байдужі, і владу можна дотиснути. Як дотисли вчора під Верховною Радою і по всій Україні. Тільки Замок Гербуртів на високій Сліпій горі, тих Гербуртів з моравських лицарів, які захищали 400 років край, що став для них Батьківщиною, досі сам-один

Я не була днями під Верховною Радою, не писала гнівних постів на захист нашої мови — написала їх дуже багато, коли все було тихо, як на цвинтарі. Рада, що інші це робили, і шкода, що я не в Києві. Вже не знаю, скільки часу не була в Києві. Але вчора ми відзначили з Ланою Перлулайнен, талановитою письменницею і послідовною, а не ситуативною патріоткою, день захисту нашого історичного спадку.

захищає себе майстерністю будівничих і зачаттям. Його магію відчуває кожен, хто входить через браму. Вона надзвичайно потужна, тепла, позитивна, але за межами — холод і напруження. Всередині просто зникають всі твої проблеми. Крім однієї: як оборонитись від того найлихішого ворога українців — пустоголів'я і байдужості? Кожного разу, коли я звинувачувала мешканців Добромиля в безвідповідальності й відсутності патріотизму, на мене звалювались хвиля негативу від місцевої псевдоеліти. В їхніх очах я — письменниця, яка не “доробилась” і вештається по горах з хлібом і водою в торбині, замість того, щоб їздити на крутій тачці й дружити з сильними світу цього. І яка разом з іншими такими ж “невдахами”, чий суспільний статус і вага, правда, у сто разів вищий, ніж у найбільшого добромільського багатія, лізе зі своїм статутом в чужий монастир. Перше — правда, друге — ні. Мій прапрадід Йосип Добромільський — з Добромиля, це теж моя земля. Вся українська земля і вся українська культура — моя. А не пляц з особняком

і позолоченими левами при кованій брамі. З невихованими розбещеними нащадками, які просто паразитуватимуть на заробленому тяжкою працею або вкраденому, і змарнують своє життя в інший, приємніший, спосіб. Нехай лохи вирубують кущі в замку, віддають гроші на відбудову і на увічнення пам'яті, ми заслужили рай, бо щедро давали на церкву. А чи давно ви були на службі в чудовому добромільському монастирі, де спочили кості дружини Гербурта — княгині Єлизавети Заславської, і де стіна Лева? Отож. Я знаю, що може раз на рік заїжджає на Спаса туди на машинах при повному параді, аби себе показати.

І таке скрізь — не лише в Добромилі. Збудоване на піску, тлінне, нетривке. З таким ставленням до власної історії і до власних нащадків земної України не стане. Залишиться Україна небесна в серцях її небагатьох хранителів. І буде вона вічно. Чому? Бо так написано Святому Письмі — дух вищий за тіло. Доки вас захищатимуть обрані вами зайди — час самим захищати свої одвічні цінності.

Чи стане Волинь туристичною Меккою?

Віктор КОРСАК,
голова Ради директорів VolWest Group,
доктор економічних наук

Навчаючи у бізнес-школі, люблю ставити запитання: “Хто був першим космонавтом?”, — зазвичай отримую відповідь: “Гагарін”. Коли запитую: “Хто був другим?”, — у відповідь отримую тишу. Так повелося, що людям потрібні “перші”, а “другі” — це перші з тих, хто програв.

Свої роздуми я вирішив викласти на тлі дискусій, які спалахнули після приїзду президента на Волинь і спрямовані на тих можновладців, які навіть не розуміють, у чому їхні помилки при формуванні туристичної стратегії регіону.

Зауважу: існує п'ять етапів розвитку знання: несвідоме незнання, свідоме незнання, свідоме знання, несвідоме знання та майстерність. З дискусій у соціальних мережах я зауважив, що представники влади перебувають, на жаль, лише на першому етапі, тобто вони навіть не знають, що дуже мало знають в аспекті формування та реалізації туристичної стратегії.

Але щоб не займатися критиканством, проведу короткий лікбез зі стратегічного менеджменту та у тезах запропоную власні ідеї щодо розвитку туризму на Волині.

“Корабель, який не знає куди пливе, ніколи не матиме попутного вітру...”, — це сказав Конфуцій і це означає, що кожна справа мусить мати стратегію. Стратегія — це план досягнення певної великої цілі (місії).

Для формування та реалізації стратегії використовується стратегічний менеджмент. Це процес оцінки зовнішнього та внутрішнього середовища, формулювання мети задля створення і утримання конкурентних переваг, здатних забезпечити успіх у довгостроковій перспективі (прошу вибачення за сухі терміни та визначення — далі буде цікавіше).

Закінчення на стор. 13

ЯЗИК ДО СУДУ МОВУ ТЯГНЕ

10-11

ЧИ СТАНЕ МЕККОЮ ВОЛИНЬ?

13

Проти так званого «всеосяжного перемир'я» на Донбасі

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Кілька днів тому під час засідання у форматі відео-конференції домовилася про встановлення повного та всеосяжного припинення вогню на Донбасі з 27 липня. Нашим військовим на фронті, так само як і російським та «апалченським» бандформуванням, заборонено відкривати вогонь із будь-якої зброї, зокрема, снайперської. Також під загрозою наступальні й розвідувально-диверсійні операції та використання безпілотників. Відводиться в тил бойова техніка. Не дозволено розміщувати озброєння в населених пунктах, насамперед поблизу шкіл, лікарень та дитсадків. За порушення режиму передбачено дисциплінарне покарання. Вогонь у відповідь — тільки за наказом. І про це має бути поінформована Тристороння контактна група.

Однак Путін відмовився гарантувати перемир'я на Донбасі. Варто нагадати, що напередодні, 26 липня, збройні формування Росії 13 разів порушували режим припинення вогню на Донбасі, унаслідок обстрілів поранено українського військового.

Капітулянтська політика нашої влади отримала адекватну відповідь від громадськості поки що Києва. Під Офісом президента України у понеділок ввечері,

27 липня, пройшла велелюдна акція протесту «Наша армія — миру гарант, а Росія — окупант». До заходу долучилось щонайменше кілька тисяч осіб. Як зазначили організатори протесту, мета заходу — продемонструвати незгоду з рішенням про позбавлення права «відкривати вогонь у відповідь та вести розвідувальну діяльність». Протестувальники, серед яких було багато ветеранів АТО та волонтерів, вимагали скасувати роззброєння армії у зоні конфлікту, висловили обурення заборонами бійцям Об'єднаних сил не лише стріляти у відповідь, а й проводити розвідку, а також заявили про недовіру голові Офісу президента Андрію Єрмаку, якого вони вважають агентом впливу РФ. Активісти тримали у руках плакати з вимогою відставки президента Володимира Зеленського — «Зелю геть!». Учасники акції виступили з закликом до всіх українців виходити на протести в рамках Всеукраїнської акції «Захистимо армію». «Ми не дамо роззброїти нашу армію і перетворити наших

воїків на безпорадні мішені. Наша армія захищає нас щодня. Тому наш обов'язок — підтримати нашу армію», — заявили організатори мітингу.

Після мітингу на Банковій колона протестувальників рушила на Майдан, де промовці заявили, що в діях влади є підстави для відкриття кримінальної справи за статтею «Державна зрада».

Схожі акції відбулись і в інших містах України. Так в Дніпрі учасники акції на підтримку української армії «Підтримай фронт — зупини капітуляцію!» заявили, що нинішня українська влада, оголошуючи перемир'я, фактично «обеззброїла армію». Учасники закликали захистити армію і зупинити капітуляцію: «Хто президентові Зеленському дозволив від нашого імені відводити війська, забороняти нашим солдатам стріляти у відповідь? Хто, як не він, перетворює наших військ на передовий на мішень? Наші хлопці не просто «сліпі», їх залишають без важкого озброєння, відводячи з першої лінії не тільки танки, БМП, артилерію, а й стрілецьке озброєння. Це ганьба для президента, для держави».

Учасники бойових дій на Донбасі, волонтери армії тримали у руках плакати з написами «Зелене світло капітуляції?», «Капітуляція — це плювок на могили Героїв»...

На підтримку протестів виступило багато відомих громадських і політичних діячів. Відома українська активістка Маруся Звіробій виступила з різкою заявою після оголошення про припинення вогню на Донбасі. Вона розкритикувала вшент так званий «режим припинення вогню» і прокоментувала його наслідки, а також опублікувала пам'ятку військовослужбовцю і прокоментувала її у себе на Фейсбучі.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Ця картина створена військовослужбовцями, їхніми друзями та однодумцями. Містить розповіді про бойові будні бригади, зняті на професійну кінокамеру, є й ексклюзивні кадри, зняті бійцями на передовій під час боїв. Авторами фільму є кінематографіст Лідія Гужва та колишній борець 93-ї ОМБР Вадим Вейді. Фільм «93: бій за Україну» — стрічка-трилогія, документальний фільм про історично-хронологічний шлях бригади у гібридній війні проти російської агресії на сході нашої країни, що триває і досі... Перша її частина була презентована ще у 2017-му. Події розгорталися на державному кордоні Луганської області, блокпостах Дебальцевського та Донецького напрямків, також йшлося про трагічні події біля Іловайська.

У щойно презентованій дру-

Прем'єра фільму «93: бій за Україну»

У рамках виставкового проєкту «Український Схід» 25 липня відбулася прем'єра другої частини документального фільму «93: бій за Україну». Стрічка розповідає про історію боїв славнозвісної і однієї із найгероїчніших бригад Збройних сил України — 93-ї окремої механізованої бригади, яка нині носить високе найменування «Холодний Яр». Окремі її підрозділи у 2014–2016 роках воювали на околицях Донецького летовища.

Гій частині фільму розповідається про звільнення Опитного, деблокацію «Зеніту», оборону Донецького летовища та суміжних територій: шахти «Бутівка», висоти «Муравейник», «Метеостанція», вежі управління польотами, пожежної частини, нового та старого терміналів. Авторами також було презентовано тизер завершальної третьої серії фільму про бойовий шлях 20-го батальйону (став частиною бригади у 2015 р.) і його участь в боях у Пісках та Мар'їнці.

На прем'єрному показі фільму були присутні його автори, ветерани 93-ї ОМБр, представники ЗСУ та Генерального штабу, ветерани АТО та волонтери. Від імені Генерального штабу ЗСУ авторам фільму було вручено військові відзнаки. А на початку заходу відбулася презентація книжки волонтерки Євгенії Духопельнікової «Дівочки на війні» (видавництво «Фоліо»). Від початку війни авторка їздила з допомогою на фронт, була частим гостем в 93-й бригаді й фактично стала

Вирок історика чи параноїя Путіна?

У Росії засудили до 3,5 років колонії історика-дослідника злочинів сталінізму...

Суд у підросійській Карелії засудив 22 липня відомого історика, главу карельського відділення «Меморіалу» Юрія Дмитрієва до трьох з половиною років колонії, хоч на початку сатрапи путінського режиму вимагали призначити йому покарання у вигляді 15 років ув'язнення! 64-річного науковця і правозахисника судили в закритому режимі.

Юрій Дмитрієв визнаний винним в скоєнні злочину, передбаченого ст. 132 ч. 4 п. Б «Кримінального кодексу Російської Федерації» з призначенням йому покарання за цією статтею у вигляді позбавлення волі з відбуванням покарання у виправній колонії суворого режиму. Оскільки кримінальне переслідування Дмитрієва триває з 2016 року, тож політв'язень путінського режиму вже відсидів два роки і 2,5 місяці. А тому він повинен вийти на свободу приблизно 10-12 листопада цього року. Якщо, звичайно, путінська феміда не відмаже ще якоїсь «справи», як це сталося перед цим...

Дмитрієва звинувачували в сексуальних діях насильницького характеру стосовно його неповнолітньої прийомної доньки. Його колеги та правозахисники наполягають, що це переслідування політичне і пов'язують його з професійною діяльністю Дмитрієва: він займався дослідженням масових репресій та пошуками таємних місць розстрілів і поховань жертв сталінського терору в Радянському Союзі.

Міністр закордонних справ України і віце-прем'єр-міністр України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції Дмитро Кулеба заявив, що вирок Юрію Дмитрієву — це війна з правдою.

— Три з половиною роки російська держава воювала із 64-річним істориком Юрієм Дмитрієвим, — наголосив Дмитро Кулеба. — Це була б війна суто з правдою російської історії, але Юрій Дмитрієв досліджував сталінський Великий терор і відкрив світові таємниці Сандармоху. Урочища, в якому за наказом Сталіна протягом лише одного тижня восени 1937 року знищили тисячі політв'язнів. Серед них були сотні українців. Там скоїли наших найкращих, українське Розстріляне відродження: Валер'яна Підмогильного, Миколу Куліша, Леся Курбаса, Антіна Крушельницького, Миколу

Зерова, Валер'яна Поліщука, Мирослава Ірчана, Григорія Епіка та інших. Тому цей вирок безпосередньо стосується і нас — це війна з правдою про історію України у складі СРСР».

Безумовно, Юрій Дмитрієв став жертвою Москви і особисто Путіна, який будь-що хоче затоптати історичну пам'ять і тих, хто її береже. Але як би імперці не свавільничали, результат буде все одно не на їхню користь. Щодалі більше людей захочуть знати правду. І не лише про Дмитрієва, а й про те, яку правду він досліджував і відкрив.

Сфабрикована кримінальна справа проти історика і правозахисника Юрія Дмитрієва стала ще одним доказом намагання російської влади переписати історію і заглушити голоси тих, хто ставить незручні для путінського неототалітарного режиму запитання. Дмитрієв не просто повернув із забуття імена тисяч розстріляних у часи сталінського терору українців у Сандармоху і Червоному Борі. Він кинув виклик авторитарному режиму в Росії. Кремль відчайдушно намагається стерти «незручну правду», щоб на її місці насадити вигадані ним пропагандистські концепції. Йому треба позбавити Юрія Дмитрієва можливості продовжувати досліджувати сталінські репресії.

Кремль фальсифікує історію та використовує її замість державної ідеології. Наратив «можем повторити» формує ставлення до війни, як до «праздника перемоги», за фасадами якого розмивається пам'ять про мільйони загиблих та ненароджених. А мантра про Сталіна як «ефективного менеджера» представляє масові репресії як «необхідні у тому історичному часі».

Суд на Юрієм Дмитрієвим — це суд над нашим правом на історичну пам'ять. Але ми всі зобов'язані знати правду, якою б страшною вона не була! І ми завжди будемо влячці Юрію Олексійовичу за його багаторічну самовіддану професійну працю видатного історика-дослідника сталінського терору та чесну принципову громадянську позицію!

«побратимом» для бійців. Про побачене й почуте вона розповіла у своїй збірці оповідань.

Допрем'єрні покази другої частини військово-документального фільму «93: Бій за Україну» відбулися у Запоріжжі, Кам'янському та Вільнянську. 29 липня

фільм показали у Кривому Розі, а всеукраїнська прем'єра відбувається на телеканалі «Суспільне» у серпні. Другу частину фільму створено за сприяння Дніпропетровської обласної спілки воїнів АТО та Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

Наталія СИНІЦЯ,
відповідальний секретар ІФМО ВУТ
“Просвіта” ім. Т. Шевченка

До термінового зібрання спонукала сумна подія — смерть 27 червня голови Товариства, видатного вченого, професора, академіка, громадського діяча Василя Степановича Бойка, який майже 28 років очолював міське об'єднання Товариства “Просвіта”. Конференція розпочалась хвилиною мовчання за Бойком Василем Степановичем і багатьма просвітниками, героями Небесної сотні та загиблими в бою за Україну. Поблагословив захід отець Орест Путько.

На конференції заслухали доповідь в. о. голови Товариства, професора М. Гуцол про діяльність міської “Просвіти” впродовж 2015–2020 років, про фінансовий стан об'єднання, пізніше обрано заступників, членів Правління та Ради товариства, розглянуто ряд інших важливих питань, що стосуються діяльності організації. В обговоренні доповіді взяли активну участь С. Волковецький, В. Жураківський, М. Янишівський, О. Івасик, Є. Романишин, Г. Карась, М. Турчин. Вони висловили подяку голові, Правлінню, членам Ради, головам осередків. Зважаючи на критичну ситуацію в Україні, оголошено завдання: переосмислити цілі Товариства так, щоб нашим історичним завданням була передача просвітницької традиції молодому поколінню.

Відповідальний секретар Товариства Наталія Синиця повідомила, що правління міської організації рекомендувало обрати головою товариства Марію Іванівну Гуцол — професора Івано-Франківського національного медичного університету і багаторічну голову первинного осередку ІФМНУ, члена обласного і міського об'єднання, патріотку, активістку. На підтримку кандидатури М. Гуцол виступив голова обласного об'єднання Товариства “Просвіта” С. Волковецький.

Відтепер міське об'єднання ВУТ “Просвіта” очолює **Марія ГУЦОЛ**, яку щиро вітали просвітяни міста.

Делегати конференції підтримали рішення про присвоєння академіку, професору, багаторічному голові Василю Степановичу Бойку звання Почесного голови міського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Конференція ухвалила Звернення до голови Верховної Ради України, а також проголосували за Ухвалу.

В Ухвалі позачергової звітно-виборної конференції Івано-Франківського міського об'єднання Товариства “Просвіта”, зокрема зазначається, що Правління, Рада та голови первинних осередків провели велику роботу, скеровану на зміцнення структури Товариства, на виконання мети та завдань, сформульованих у Статуті “Просвіти”, на вироблення авторитету Товариства серед населення міста, громадських організацій. Осередки шкіл спрямовували свою роботу виховання громадянина, свідомого своїх національно-патріотичних обов'язків, відданого ідеї поступу-духовного, культурного, соціального, господарчого, продовжуючи традиції урочистого відзначення релігійних та національних свят, пам'ятних дат і ювілеїв у житті українця, народознавчі і культурні традиції. Постійно знаходились в полі зору питання мовної ситуації в місті, виконання “Закону про мови” і статті 10 Конституції України, військово-патріотичного виховання молодих вояків і офіцерів, згуртування української інтелігенції над відродженням національної культури в ім'я Української держави.

Товариство “Просвіта” мусить бути оберегом національного духу в Івано-Франківську, рішуче виступати за утвердження державності української мови, як єдиної державної і офіційної мови в Україні, як невід'ємної ознаки нації, скерувати свою роботу на неухильне виконання 10-ої статті Конституції України.

Івано-франківські просвітяни вважають сучасне становище, коли в Україні йде війна, дуже критичним для утвердження української національної ідеї і загрозливим для існування української нації.

Вони занепокоєні небезпечними для майбутнього української культури і мови тен-

Дослухатися до вимог просвітян

Позачергова звітно-виборна конференція Івано-Франківського МО Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка, на якій, зокрема, було обрано нового голову, відбулася 8 липня.

денціями і реаліями. “Просвіті” треба діяти радикально і невідкладно, розвивати потужний рух інтелігенції на всіх теренах України.

“Просвіта” має бути основним об'єднавчим фактором, — переконані вони, — для всіх демократичних сил заради утвердження національних основ української державності. Для досягнення цієї мети потрібно залучати в свої лави нові інтелектуальні сили, широкі верстви інтелігенції. Треба максимально зосередитись на вирішенні місцевих проблем і водночас домагатися здійснення загальноукраїнських програм у владних структурах і ЗМІ. Об'єднати зусилля всіх демократичних організацій і партій з метою подолання несприйняття державної мови деякими депутатами ВР і вищими чиновниками держави.

Мусимо активніше проводити пропагандистську і організаційну роботу по розширенню мережі первинних осередків у місті, зокрема в університетах і академії, в училищах і технікумах.

Треба налагодити постійну роботу з старшокласниками, студентськими Братствами всіх вузів міста, координуючи всю виховну роботу з міськвиконкомом і депутатським корпусом міської Ради. Разом з гуманітарним департаментом міської влади залучати до активної участі молоді у всіх важливих святах та імпрезах міста.

Завершуючи роботу, конференція висловила переконаність в особливій актуальності та необхідності діяльності “Просвіти”, яка покликана мобілізувати українську націю виграшно і позитивно реагувати на дію внутрішніх та зовнішніх світових чинників та загроз. Просвітяни впевнені в необхідності посилювати вплив Товариства на суспільно-політичне життя в країні. Її місія простягається з минулого, від часів боротьби за державність, — до наших днів, коли здобута самостійність українців потребує реального захисту і повноцінного, потужного втілення українського чинника в всіх структурах держави і суспільства.

У Зверненні до президента Зеленського і спікера ВРУ Разумкова Товариство порушило проблему наступу влади на українську мову та інформаційний простір.

“Новітня історія України засвідчує, — зазначається в ньому, — що якщо влада пропонує “винести на задвірки” питання української ідентичності, а лейтмотивом мовної політики стає “какая різниця”, то невдовзі цій владі українська мова і все, що робить країну Україною, чомусь стає поперек горла. Так було в часи Януковича-Табачника і Ківалова-Колесніченка, так відбувається і тепер. Упродовж першого року президентства Зеленського жевріла надія, що владі вистачить відповідальності зосередитися на вирі-

шувати тих учнів 5-11 класів, які досі навчалися російською. Проти цього антиукраїнського проєкту виступають не лише громадські й експертні середовища, але й Міністерство освіти й науки. Адже за три роки надруковані підручники та посібники, проведені курси для вчителів і ніщо не заважає переходу шкіл на українську мову. Очевидно, що форований розгляд проєкту 2362 на комітеті потрібен для того, щоб проштовхнути його на пленарному засіданні Ради до канікул. Причому в останній “доопрацьований” редакції законопроект став ще небезпечнішим. Він до всього іншого **руйнує мовні норми ухваленого вже нинішнім складом парламенту і підписаного Зеленським Законом “Про повну загальну середню освіту”**, відкриваючи шляхи для русифікації освітнього процесу. Не менше обурення викликає і підготовлена до реєстрації і розгляду на комітеті нова версія законопроект №2693 “Про медіа”. У тексті доопрацьованого законопроекту не лише значно погіршені порівняно з попередньою версією і з чинним законодавством механізми захисту української мови, але й **практично знищується такий важливий інструмент протидії російській інформаційній агресії як Перелік осіб, що створюють загрозу національній безпеці**. Законопроект пропонує скасувати чинний перелік 150 осіб, фільми, програми, концерти за участю яких не мають права демонструватися в Україні. Натомість сформувати за дуже вузькими критеріями куций перелік осіб, що створюють загрозу медіа-простору, потрапити в який можна буде лише через голо-

Потребує потужного імпульсу організація “Молодої Просвіти” у всіх навчальних закладах міста.

Здійснюючи перевірки стану використання державної мови, вимагати:

від державної адміністрації — зобов'язати всіх державних службовців, працівників виконавчих, силових, контролюючих структур, забезпечувати повноцінне функціонування, пріоритет і державний статус української мови в процесі своєї службової діяльності і в сфері впливу; вважати керівників усіх департаментів державної адміністрації персонально відповідальними за функціонування державної мови в підконтрольній сфері суспільної діяльності. За порушення цих умов винних притягувати до відповідальності аж до звільнення з посади.

Просвітяни повинні активніше допомагати українській армії. Мабуть, найкраще було б щоб усі хлопці і навіть дівчата відслужили в армії, наприклад, по 6 місяців. Треба усіх навчити користуватися зброєю, щоб в разі потреби захистити свій народ.

Конференція закликала до упорядкування сплати членських внесків. Для студентів і пенсіонерів — 1 гривня, а для працюючих — 2 грн. в місяць. Оплата внесків — це підтвердження членства в “Просвіті”. Не забули просвітяни і про газети “Слово Просвіти” і “Галицьку Просвіту”, які потребують нових передплатників і читачів.

шенні гострих питань безпеки та економіки і не чіпати закон про мову та норми інших законів, що захищають українську освіту, культуру, медіапростір. Ці закони містять важливі механізми єднання нації, захисту державної незалежності й національної безпеки України. Доки українське військо боронить нашу незалежність на фронті, ці закони зміцнюють її всередині країни. Вони працюють і підтримуються більшістю людей. Єдине, що потрібно від влади — неухильно їх виконувати. Проте останнім часом влада почала озвучувати тези, досі характерні лише для пропаганди держави-агресора і пов'язаних з нею олігархічних кланів. Президент України, голова Верховної Ради, новий міністр культури й інформаційної політики та інші посадовці раптом почали розповідати про потребу переглянути закон про мову, про якусь “іншу сторону” (!) яку треба “почути”, про таємничих “вчених”, руками яких влада хоче розворушити вже вирішене на законодавчому рівні питання державної мови і ошасливити українців “правильними” мовними ініціативами. “Слуги народу” не обмежилися словами і переходять до практичних руйнівних дій, які потребують належної реакції з боку суспільства. По-перше, влада з маніакальною впертістю намагається протягнути законопроект №2362 одіозного депутата, який уже втретє (!) виносить на засідання комітету з гуманітарної та інформаційної політики. Цей проєкт передбачає зміни в закони про мову і про освіту, щоб скасувати перехід з 1 вересня 2020 року на навчання українською

сування Національної Ради з питань телебачення й радіомовлення. Це означає масове повернення на українські екрани й у концертні зали “артистів-рашистів” з усіма наслідками для інформаційної безпеки держави. Це — червоні лінії, які влада не має права перетинати ні заради комерційних інтересів олігархічних медіа, ні, тим більше, на догоду Москві і її п'ятій колонії. Ми закликаємо керівництво держави і парламенту, народних депутатів України:

Зняти з розгляду провокаційний законопроект №2362 і припинити спроби відновлення русифікації освіти.

Під час реєстрації та розгляду в першому читанні нового законопроекту “Про медіа” не допустити послаблення жодної чинної законодавчої норми, що захищає українську мову та національний інформаційний простір, зберегти чинний Перелік осіб, що загрожують національній безпеці та механізми його наповнення і застосування.

Відмовитися від спроб ревізії Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної” і зосередитися на його неухильному виконанні. А в цілому замість збурення і розколу суспільства на мовному ґрунті — сконцентруватися на розв'язанні соціальних та економічних проблем українських громадян.

Захист нашої мови і культурно-інформаційного простору — це речі, які українці боронитимуть за будь-яку ціну всіма передбаченими законом засобами. Ми закликаємо владу дослухатися до наших справедливих вимог і не провокувати громадянське протистояння”.

Дмитро ЧОБИТ,
письменник

Продовження.
Початок у № 26-29 за 2020 р.

Велика польська брехня

Як і в минулі роки, захід починають католицькі священики. У вступному слові львівський єпископ-помічник Едвард Кава запевнив присутніх, що то відбувається не політичний захід, а молебень пам'яті жертв трагедії.

Незважаючи на такі дуже щирі запевнення, вже другий виступаючий міністр Адам Квятковський зачитав листа президента Польщі Анджея Дуди із заявленнями і неправдивими звинуваченнями українців. Ось його слова: “Морд, вчинений 28 лютого 1944 року на мешканцях Гути Пеняцької разом із іншими нашими співвітчизниками, які тут переховувалися, став прямим символом того страшного часу. Українські солдати і поліцейські на службі гітлерівського німецького Третього рейху разом з українськими націоналістами в жорстокий спосіб знищили тут біля тисячі осіб, а все село дощенту спалили... Злочин у Гуті Пеняцькій є вражаючим свідченням того, що насправді означала тодішня “акція антипольська”, яка була ні чим іншим, як геноцидом і чисткою етнічною”. (*List na obchody 76. Rocznicy zaglady polskiej miescowosci Huta Pieniacka* // <https://www/prezydent.pl/aktualnosci-wypowiedzie-prezydenta-rp/inne/art,1305,list-na-obchody-76-rocznice-zaglady-polskiej-miescowosci-huta-pieniacka.html>).

Коментар. По суті А. Дуда повторив дещо іншими словами свої з попередніх років абсолютно безпідставні, не оперті на жоден документ і цілком надумані звинувачення українців, ще й словом не згадавши про справжніх винуватців трагедії галицького села — німецький окупаційний режим та його війська.

У зв'язку з цим нагадаю польським пропагандистам брехні, що мною опубліковано кілька документально обґрунтованих праць про причини та обставини загибелі Гути Пеняцької, зокрема: “Трагедія Гути Пеняцької. Причини, перебіг, наслідки” у тижневику “Культура і життя” за квітень-грудень 2018 року (№17-24, 26, 28-30, 33-43, 45, 47-48, 50-51); “Передумови і причини знищення гітлерівцями 1944 року Гути Пеняцької” у науковому збірнику Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України “Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість”. — Львів. 2019. — Вип.12. — С.114-150; “Останній день Гути Пеняцької” у Бродівській газеті “Голос відродження”. — 2019. — №3-4, 7, 9, 13-14, 21, 23, 41, 44; “Про вбивства і теракти, скоєні бандитами Армії Крайової в окрузі Гути Пеняцької у січні — лютому 1944 року” в збірнику “Брідщина — край на межі Галичини й Волині”. — 2020. — №11. — С.95-110, узагальнюючу працю “Гута Пеняцька: як то було насправді” у журналі “Дзвін”. — 2020. №1 (січень). С. — 111-153; і №2 (лютий). — С.161-188 та статтю “Про так звану “екстермінацію польського народу”. — “Культура і життя”. — 2020. - №3. — С.10-13.

У світлі наведених публікацій наклепи президента Польщі та його оточення на українців цілком очевидні. Дуже цікаво: як їм тепер бути і що робити після наговореної впродовж 2018 — 2020 років брехні?

Про те, що у Польщі дехто уважно читав мої дослідження свідчить і той факт, що вперше польська сторона “омолодила” вік Гути Пеняцької — А. Дуда визнав, що вона існує не з “давніх часів” чи XVII століття, як про це твердили і писали у Польщі, а з XVIII ст. Бо село засноване не польськими королями, як то вигадували польські дослідники, а австрійською владою наприкінці XVIII століття, яка завезла сюди складувів із Австрії, а вже згодом, впродовж XIX, тут стали селитися прихильники поляки та й дехто з місцевих українців і євреїв. Про все це і йшлося у моїх публікаціях обґрунтованих конкретними архівними документами — заперечити їх неможливо

— тому й розпочали поступатися не дуже суттєвим. Але прозвучали і нові акценти з явними експансіоністськими нотками та відвертими ознаками територіальних претензій до України.

А. Дуда назвав цю місцевість “польською”. З якого б це дива та відколи споконвічна земля українців стала іменуватися польською? Добре відомо, як гостро сприймають в Польщі публікації, коли давній княжий Перемишль або заснований Данилом Галицьким Холм називають українськими, а тут на рівні президента таке витворяють, і в Україні всі мовчать — не хочуть образити стратегічного партнера... для дешевої української робочої сили. Але так завжди не буде! Досить поступатися принциповими речами.

Чому в Києві на головному вокзалі на прохання польської сторони українською мовою диктор оголошує: “Відправляється поїзд Київ — Пшемисль”? А чому не казати: “Перемишль”, так, як цього вимагають норми українського правопису, історична правда та здоровий глузд? Ми ж не говоримо “Вен”, як то вимовляють австрійці, а називаємо їхню столицю “Відень”, то чому робимо алогічні поступки польським великодержавним шовіністам?

Як свідчить вже немалий досвід щорічних заходів вшанування пам'яті жертв Гути Пеняцької, безпринципне споглядання в Україні за неймовірною брехнею та нахабними вимогами польської сторони може дуже далеко завести.

Злива польської брехні у Гуті Пеняцькій 23 лютого 2020 року

На відміну від виступів попереднього дня у львівському кафедральному соборі, 23 лютого 2020 року в Гуті Пеняцькій окрім зачитаних А.Квятковським брутальних звинувачень А. Дуди, інших гострих висловлювань з гучномовців люди на панакхиді не почули. Але це не означає, що їх там не було — таке видно зі зливи антиукраїнських висловлювань польського телебачення, радіо та публікацій в Інтернеті, які лунали... із самої Гути Пеняцької!

Як це польські пропагандисти брехні і ненависті роблять? Дуже просто.

У Гуту Пеняцьку їдуть кілька десятків журналістів із польських ЗМІ та заздалегідь визначені пропагандисти брехні та наклепів, які нічого про Гуту Пеняцьку, окрім послань А. Дуди та висловлювань К. Швагжика не читали, але завзято коментують те, чого не знають та ще й звинувачують українців.

Українська влада і досі думає, що головне дійство відбувається на виголошенні текстів звернень президента Польщі А. Дуди. Але то далеко не так — основне відбувається вже після офіційної частини виступів від головного мікрофону панакхиди.

По завершенні поминальних заходів вшанування жертв трагедії, які складалися з короткого молебню і кількох виступів — усе тривало до години часу, переважна більшість учасників починала розходитися. Саме тоді пропагандисти брехні і ненависті займали місця по різних кутках Гути Пеняцької і починали давати інтерв'ю та імпровізовані брифінги для польських телеканалів, радіо, преси — так створювався ґрунт для потужного антиукраїнського інформаційного вибуху в Польщі та за її межами.

Судячи з публікацій польських ЗМІ, такими експертами-промовцями у Гуті Пеняцькій 23 лютого 2020 року були міністр Ян Дзедзічак, віце-маршалок сейму Малгожата Госєвська, голова Товариства “Гута Пеняцька” Малгожата Госньовська-Коля, віце-президент Інституту національної пам'яті Польщі Кшиштоф Швагжик, доктор історії Леон Рапек, директор ІПН у Любліні Марсін Кшиштофік, керівник відділу архіву ІПН в Гданську Кароль

Лісецький, шеф товариства комбатантів і репресованих Ян Юзеф Каспшик та ряд інших діячів. Практично майже всі вони надали численним журналістам по кілька інтерв'ю на тлі гутапеняцьких краєвидів. Ці “експерти” ніколи не досліджували причини, обставини та перебіг трагедії і не написали жодної наукової або пізнавальної статті про Гуту Пеняцьку хоча б на дві сторінки, але з небувалим запалом коментували те чого самі не знають! Тому більше говорили про звернення президента Польщі, молебень і урочисті заходи та розповідали власні недолугі версії того, що нібито сталося 28 лютого 1944 року в Гуті Пеняцькій з неодмінними надуманими звинуваченнями українців та вражаючими розповідями про спалення поляків живцем у stodolach і хатах.

Вже ввечері цього ж дня та в наступні дні новини про урочисті заходи пам'яті трагедії Гути Пеняцької з відповідними антиукраїнськими коментарями згаданих “експертів” показували по усіх провідних телеканалах Польщі, передавали по радіо і тут же виставляли в соціальних мережах, у тому числі в перекладі на англійську мову. Ними переповнено Інтернет.

Аби краще уявити масштаб цієї брутально-брехливої пропагандистської кампанії, зведеної на найвищі щаблі державної влади Республіка Польща, подаємо кілька фрагментів виступів цих польських “експертів”, які по завершенні меси під виглядом інтерв'ю та імпровізованих брифінгів лунали у Гуті Пеняцькій 23 лютого 2020 року.

Ян Дзедзічак, представник уряду у справах Польщі та поляків за кордоном: “Говоримо про поляків Гути Пеняцької, замордованих українськими націоналістами” (*Radio Zachod*).

В інтерв'ю на польському телеканалі “TV Kurjer galicyjski” Ян Дзедзічак теж говорив про замордування поляків українськими націоналістами: “Їх вбили лише тому, що вони були поляками. Тому ми мусимо про це пам'ятати... відносячи з Україною мають будуватися на правді” (*TV Kurjer galicyjski. Obchody 76. rocznicy zagiady Huty Pieniackiej/kurjer galicyjski. Com/aktualnosci/8317-obchody-76-rocznicy-zaglady-huty-pieniackiej-07-05-2020*).

Мар'ян Кладний. На цьому ж телеканалі показали інтерв'ю з старшим вже українцем з картою поляка Мар'яном Кладним, який сказав: “Українська влада має перепросити поляків за те страшне мордування, а вони до цього часу цього ще не зробили” (*Там само*). Тобто вимогу вибачень уміло вклали в уста громадянина України з міста Великі Мости.

А ось ще слова часто цитовані у польських ЗМІ — громадянки України з картою поляка, Наталії Целюх, голови Товариства “Білий орел” у Бродях: “Щороку приїжджаємо сюди аби помолитися, бо то є земля полита кров'ю. То наша історія, про яку мусимо пам'ятати. Треба розповідати дітям, внукам, аби те зло більше ніколи не повторилося” (*Україна: upamietniono ofiary Zbrodni w Hucie Pieniackiej//Polska agencja-prasowa //pap/pl / aktualnosci/news % 2C592132% C ukraїna-upamietniono-ofiary-zbrodni-w-hucie-pieniackiej.html*);

Малгожата Госньовська-Коля, голова Товариства “Гута Пеняцька”. Довголітній керівник громадської організації “Гута Пеняцька” завжди була у центрі уваги журналістів. Ось і цього разу вона давала чимало інтерв'ю на тлі меморіалу та місцевих краєвидів. Але вона не відзначалася оригінальністю — говорила про пошуки правди, про очікування вибачень, повторювала заявлені та брехливі звинувачення на адресу УПА, дивізії СС “Галичина” та розповідала історію порятунку своєї мами під час пацифікації села. Її жалібно-зворушливі розповіді лунали мабуть на усіх поль-

ських телеканалах і радіо. Але мусимо прокоментувати найголовніше з нею сказаного.

Коментар. Пані Малгожата має пряме відношення до Гути Пеняцької, бо її мамі вдалося врятуватися під час пацифікації німецькими окупантами цього галицького села. Разом з іншими дівчатами — у групі біля 10 осіб, мама Малгожати була **виведена з костьолу** та замкнена у stodolu, але **вона** ще з двома подругами втекла через другі двері до лісу, а з нього — у сусідні села.

Мама стверджувала — усі, що залишилися у stodoli, у ній і згоріли. Такого вона не могла бачити, бо втекла зі stodoli ще вдень, а село німці і сілезці почали палити вже коли смеркало. У stodolach німці замикали людей не тому, аби їх там палити, а для того, щоб по одному викликати на допити у хату. Допити проводили цілий світловий день — з 8 години ранку до 18 вечора. Вже тому слова мами про спалення у stodoli її подружок, на що часто посиляється пані Малгожата, не відповідають дійсним обставинам справи, бо мама цього аж ніяк не могла бачити — коли біля 18 години німці почали палити Гуту Пеняцьку, вона вже була в сусідньому селі. Подібне стосується і багатьох інших надуманих звинувачень, до того ж не німців, а українців.

Ось чому побудовані на неправдивих або навмисно перекручених маминих переказах та багатьох інших, висмоктаних із пальця, вигадках, версії пані Малгожати Госньовської-Коля, щодо звинувачень українців, за риторикою пана К. Швагжика “не мають нічого спільного з дійсністю”. Тому сама постановка питання про вибачення української сторони за воєнний злочин скоєний німецьким військом з числа німців, поляків і чехів Сілезії не узгоджується не лише із історичною правдою, а й із здоровим глуздом.

Кшиштоф Швагжик, віце-президент Інституту національної пам'яті Польщі, доктор гуманітарних наук, професор. Цей провідний у Польщі експерт і знавець проблеми Гути Пеняцької був чи не найбільш популярним серед польських трударів пера і мікрофону — на тлі пам'ятника в Гуті Пеняцькій він по кілька разів давав інтерв'ю одночасно для кількох ЗМІ та невпинно розповідав про “пошуки правди”.

Чимало уваги пан Швагжик присвятив розповідям про майбутні розкопки могил закатованих у Гуті Пеняцькій, їхньому переполоханню та спорудженню тут нового величного меморіалу із зазначенням не лише імен полеглих, а й їхніх катів. Тобто К. Швагжик ділився планами створення нового меморіалу у Гуті Пеняцькій услід за послом Польщі в Україні Б. Ціхоцьким. (*zachod. pl /173062/prol. szwagzyk — ipn — zaglada — teren — huty — pieniackiej /Radio Zachod*).

Особисто я вважаю, що з такою пропозицією українська сторона мала би беззаперечно погодитися та підготувати власні тексти написів. Окрім жертв німецьких окупантів з 28 лютого 1944 року із точним зазначенням їхньої кількості, потрібно не забути і закатованих планами гутапеняцької АК українців і теж подати їхні імена на ґрунтовно оновленому пам'ятникові.

Відомо, що українців викрадали в сусідніх селах, а потім катували та страчували прямо у самій Гуті Пеняцькій. Польські бандити АК вбивали українців і в усій довколишній місцевості. На цвинтарях сусідніх із Гутою Пеняцькою сіл Ясенів, Дуб'я, Лучківці, Підгірці, Голубиця, Сасів, Верхобуж, Чепелі та інших населених пунктів є могили таких жертв — усіх їх теж потрібно не забути. Картина має бути повною і безумовно правдивою.

На сайті ІНП подано повідомлення про урочистості у Гуті Пеняцькій під назвою “У Гуті Пеняцькій відбулося вшанування пам'яті помордованих поляків — 23

лютого 2020”, воно починається словами: “76 років тому, 28 лютого 1944 р., українські націоналісти замордували кількасот мешканців місцевості” (ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/91386,w-hucie-pieniackiej-uczczono-pamiec-pomordowanych-polakow-23-lutego-2020.html). Про полеглих понад пів сотні мешканців української та австрійської національностей, як і про сім’ю лікаря-єврея Гольберга та російського партизана Арсена Сержана — ні слова! Нахабно толочать лише про поляків. Ось така “правда”.

Малгожата Госевська, віце-маршалок польського сейму. Вона як і К. Швагжик давала чимало інтерв’ю. Ось деякі її висловлювання:

“Це, мабуть, головна проблема в польсько-українських відносинах. Те, що ми досі не можемо стояти на правді...”

Йти вперед немає сенсу, якщо ми не пояснимо, що було в минулому...

Якщо ми не будемо стояти на правді — ми не зможемо пробачити...

Українська влада зможе засудити цей злочин лише тоді, коли українське суспільство отримає достовірну інформацію”. (<https://dzije.pl/aktualnosci/wicemarszalek-sejmu-dialog-z-ukraine-musi-uwzglednie-pamiec-o-zbrodni-wolynskiej@prew=search>).

В інтерв’ю “Галицькому кур’єру” М.Госевська сказала: “Обов’язком Польщі є боротьба за гідне вшанування помордованих поляків. Земля кричить, кричать ті помордовані останки, кинуті до безіменних могил. Вони перестануть кричати тільки тоді, коли будемо могли їх гідно поховати.. Ми як поляки, маємо обов’язок боротися за вшанування наших співвітчизників”. (*TV Kurjer galicyjski. obcnody 76. rocznicy zagiady Huty Pieniackiej //kurjer galicyjski. Com/aktualnosci/8317- obchody-76- rocznicy-zaglady-huty-pieniackiej-07-05- 2020*).

І на завершення наведемо слова віце-маршалка польського сейму М. Госевської, які багаторазово лунали з екранів телевізорів та радіо: “Нам потрібна ретельна правда про такі злочини... Тільки правда є гарантією того, що подібне ніколи не повториться... Лише коли ми зупинимося на правді, можемо вибачити, а вибачення є необхідним елементом побудови добрих відносин”. (*Polske Radio SA// 23. 02. 2020; W Hucie Pieniackiej...//Polska agencja-prasowa. -2020. -23- 17:58/pap.pl./aktualnosci/news%2C592132% Cukraina-upamietniono-ofiary-zbrodni-w-huci-pieniackiej.html*).

Вище ми процитували лише деякі вислови польських діячів біля пам’ятника у Гуті Пеняцькій та подали кілька фото, але таких інтерв’ю була безліч і не лише біля пам’ятного знака, але й у інших місцях знищеного села та на його цвинтарі. Усе сказане незабаром заповонило польські телеканали, радіоэфір та пресу. Таких публікацій були сотні, а споживачами цього брехливого “агітпропу” — мільйони поляків, якщо не усе населення Польщі! Так тривало з 22 до 29 лютого, після чого уся ця “польська правда”, як бруд на дні болота, осіла в Інтернеті.

Польські “експерти” з усіх питань трагедії Гуті Пеняцької невпинно говорили про “правду”, “історичну правду”, “пошуки правди”, але, на жаль, вони на усю Польщу ширили цинічну, нахабну і брутальну брехню, образливі для усіх українців безпідставні звинувачення та ще й вимагали каяття і вибачень. Невже ці, на перший вигляд ніби й поважні особи, державні діячі серйозно вважають, що правду і справедливості можна знайти та утвердити за допомогою підступної кампанії брехні? Цілком очевидно, що далеко не пошуками правди вони так сильно заклопотані.

До речі, на сайтах “Польського радіо”, інформагентства РАР усі інтерв’ю “правдолюбців” взяті в Гуті Пеняцькій 23 лютого 2020 року, як і виступи польських пропагандистів брехні у Львівському кафедральному соборі 22 лютого наведено не лише польською, а й англійською мовами.

Отже, дійство яке щорічно відбувається у Гуті Пеняцькій — це не простий молебень чи панахида над безневинними жер-

твами, як то подає українській владі польська сторона — то великий полігон для поширення брехні, наклепів та усіляких обмов українців, брутальних перекручень історичних подій, роздмухування антиукраїнського психозу в усій Польщі та чинення підступного тиску на українську владу.

Саме для пропаганди брехні, під маскою молебню, звозять на українську землю десятки польських сіячів ненависті та паліїв міжнародної ворожнечі, а разом з ними — ще більшу кількість журналістів, яких уміло перетворюють на рупори пропаганди комусь дуже потрібної, вкрай підступної та фальшивої НЕПРАВДИ.

Про політичні молебні у Львові і Гуті Пеняцькій 22 і 23 лютого 2020 року

Молебні, які польська сторона провела у суботу 22 лютого в кафедральному костелі у Львові і 23 лютого у Гуті Пеняцькій, служили не так вшануванню пам’яті жертв, як для створення потужного інформаційного вибуху антиукраїнської кампанії в усій Польщі. Мета цієї брутальної пропаганди полягала у згуртуванні поляків довкола уявної української загрози та для того аби на цій основі об’єднати польське суспільство довкола діючої влади Качинського — Дуди — Моравецького, яка нібито з усіх сил протистоїть злу і бореться за “правду”.

Звичайно, мало хто у Польщі аналізує події з історичної точки зору — переважна більшість поляків сприймають передачі по радіо, телебаченні, публікації у газетах і журналах так як їм це подають і, як у випадку із Гутю Пеняцькою, проймаються ненавистю та злобою до своїх східних сусідів.

Саме у теперішній польській пропаганді брехні та ненависті лежать причини антиукраїнських проявів у самій Польщі, які особливо почастішали в останні роки.

Варто зазначити, що починаючи з 2005 року польські державні діячі та політики: президенти, міністри, депутати сейму, дипломати, згадуючи трагедію Гуті Пеняцької, жодного разу не вимовили ні одного слова про справжніх організаторів і виконавців каральної акції та воєнного злочину — німецьких окупантів і ніколи не вживали в поєднанні з трагедією Гуті Пеняцької слів: “німці”, “гітлерівці”, “німецькі окупанти”, “німецькі фашисти”. Вони завжди вперто говорили лише про українців, безпідставно та надумано ставлячи їм у провину те до чого вони непричетні — до розстрілів мешканців Гуті Пеняцької та цілковитого спалення села 28 лютого 1944 року.

При цьому під час заходів на території України польські діячі старанно обходили прямі звинувачування українців та України за трагедію Гуті Пеняцької і, як правило, говорили про “українських націоналістів”, “українських солдатів”, “українських поліціантів з Підгорець”, “місцевих укра-

їнських селян”, “УПА”, “ОУН”, “дивізію СС “Галичина”.

Однак у польських ЗМІ вже прямо звинувачували українців і вимагали визнання вини та вибачень від державної влади України. Але і це ще далеко не кінець — найважливіші постулати польської брехні перекладали на англійську мову і заповнювали нею Інтернет, тим самим намагаючись принизити українців та паплюжити авторитет України у світі.

Будь-хто з бажаючих може легко відшукати в мережі Інтернет чимало польських пасквілів, погроз і прокльонів на адресу України та українців, за нібито знищену ними Гуту Пеняцьку. Особливо дивуватися польським великодержавним шовіністам із організацій так званих кресов’яків та, навіть, пересічних необізнаних поляків не доводиться. Бо як можна їм дивуватися, коли консул Польщі у Львові Ірена Нагурська заявила, що “злочин проти поляків у Гуті Пеняцькій вчинили українці” (*Високий замок. 2020 — 6 лютого*).

Перед нами дуже яскравий приклад того як думають і оцінюють українців теперішні польські керманічі, волю яких пропагує в Україні дипломат Ірена Нагурська.

А тепер торкнемося лише деяких передач на польських радіо і телебаченні, бо вони активно формують думку громадян Польщі про Гуту Пеняцьку та про Україну й українців.

Гута Пеняцька у теле- і радіоэфірах Польщі (22-28 лютого 2020 року)

На телеканалі “TV — Trwam News”. Передача під назвою: “Шана жертвам злочину у Гуті Пеняцькій” польського телеканалу “TV — Trwam News” починалася словами: “28 лютого 1944 року українські війська під керівництвом німців заатакували село Гута Пеняцька розташоване в Малопольщі. Українці грабували, що їм вдалося. В жахливий спосіб загинули біля тисячі осіб. Село дощенту спалили”.

Отже, вже у перших словах передачі її автори явно дезінформували глядачів усієї Польщі, бо жодних “українських військ під керівництвом німців” у роки Другої світової війни не було в природі. Історики, у тому числі й польські, про таке нічого не знають. Наголошую — ні “українських військ”, ні “українських солдатів” у збройних силах “гітлерівського німецького Третього рейху”, як то стверджував у 2018 році польський президент Анджей Дуда, не було — там у силу різних причин служили не лише українці, а й поляки, росіяни та представники багатьох інших народів — і всі вони були німецькими солдатами та належали до німецьких військ, **приймали німецьку присягу**, мали німецьку форму з німецькими розпізнавальними знаками і єдине німецьке командування. Пан Дуда не називає ж “польськими солдатами” і “польськими військами” 450 тисяч своїх співвітчизників-поляків у Вермахті та військах СС, то чому застосовує подвійні

стандарты до України?

У вислові “Гута Пеняцька розташована в Малопольщі”, теж явна історична неправда — Україна ніколи не була так званою “Малопольщею”. Цей термін штучно придумали та вживали польські окупанти, колонізатори й шовіністи по відношенні до загарбаних Польщею у 1920 році західних земель України. Термін “Малопольща” по відношенні до українських земель Конституційний Трибунал Республіки Польща у 2019 році визнав неконституційним, але його продовжують активно використовувати й досі.

Щодо цілком надуманого вислову “українці грабували, що їм вдалося”, то він не узгоджується навіть з першою частиною передачі, бо виходить, що “українські війська під керівництвом німців” атакували Гуту Пеняцьку заради грабунку поляків.

Тон початку передачі поєднувався з її подальшим антиукраїнським змістом. Спершу навели фрагмент інтерв’ю голови Ради у справах комбатантів і репресованих Яна Йозефа Каспжика, сказаними ним 23 лютого на тлі меморіалу у Гуті Пеняцькій: “Загинули ті, які тут знайшли прихисток після волинської різанини, їх вбили тільки тому, що були поляками. Гинули в ім’я ненависної ідеології, яку сповідували українські націоналісти на службі німецького націонал-соціалістичного Третього рейху”.

Далі подали фрагмент виступу міністра Адама Квятковського, який читав у Гуті лист президента Анджея Дуди і розповів про нагородження медалями “Pro Patria” осіб, “за заслуги у справі вшанування пам’яті 850 жертв злочину у Гуті Пеняцькій, скоєного українськими націоналістами”. Нагороди урочисто вручали у Варшаві 28 лютого 2020 року. (*Hold ofiarom zbrodni w Hucie Pieniackiej — Radio Maryja. pl*).

Окрім телебачення твір “Шана жертвам злочину у Гуті Пеняцькій” передали по радіо “TV Trwam News”, а відео і текст **виклали** в Інтернет (*Hold ofiarom zbrodni w Hucie Pieniackiej — Radio Maryja. pl*).

На хвилях “Польського радіо”. 28 лютого 2020 вже о 6-й годині ранку “Польське радіо” розпочало велику передачу “Злочин у Гуті Пеняцькій”, в якій, зокрема йшлося про таке:

“28 лютого 1944 року до Гуті Пеняцької було скеровано сили дивізії СС “Галичина” і сотню УПА “Сіроманці”. До тих відділів долучилися також цивільні українці з сусідніх місцевостей. Село заатакували з трьох сторін. Був навіть один танк... Українці грабували все, що могли” (*Zbrodnia w Hucie Pieniackiej //Polskie Radio/ 28.02.2020 //06-00/www.polskieradio*).

Із цих слів у тверезомислячих слухачів мали би виникати запитання. Як поєднати танк з “геноцидом мирних польських обивателів” села? Невже з танком ідуть на “мирних жителів” та ще й аби їх грабувати? Але де взявся танк? Як відомо, у дивізії СС “Галичина” і в УПА танків не було. Перед нами факт брехні у кубі! Бо 28 лютого 1944 року самої дивізії СС “Галичина” у Гуті Пеняцькій не було і не могло бути — її шойно сформували, тому новобранці з числа українців проходили військові навчання на полігонах Німеччини та Франції, тобто за понад тисячу кілометрів від Гуті Пеняцької. Сотні УПА “Сіроманці” ніколи не було на Брідшині — вона діяла у Карпатах і Прикарпатті, тобто за сотні кілометрів від Гуті. Та й будь-яких танків 28 лютого 1944 року у Гуті Пеняцькій теж не було, як і **ні одного** автомобіля — тоді лежали великі та глибокі сніги, по яких жодна техніка на той час не могла проїхати, тому німецькі війська пересувалися на санях українських селян, мобілізованих окупаційною владою в порядку повинності під назвою “форшпан”. Підрозділи німецького війська доїхали санями лише до сусідніх із Гутю Пеняцькою сіл: Жарків, Ясенів, Голубиця і Пеняки, а далі вони атакували базу НКВД і радянських партизанів у Гуті Пеняцькій пішки і верхи на конях!

Далі буде.

Дмитро ПИЛИПЧУК

Україна – країна щонайменше

Передмова упорядника

Щойно вийшов друком бібліографічний покажчик Дмитра Пилипчука “Словники української мови: 1596–2018” (К.: ВЦ “Просвіта”, 2020. – 1072 с. – 67 обл.-вид. арк. – ISBN 978-617-7201-85-3). Укладений за принципом максимальної повноти, він уперше подає інформацію про всі паперові словники української мови, опубліковані в Україні та у 30-х інших країнах світу, що майже всемоє більше, як у покажчику Т. Ю. Кульчицької, опублікованому 1999 р. Львівською національною науковою бібліотекою імені В. Стефаника. Друкуємо передмову автора-упорядника нового видання, яке цілісно відкриває світ українськомовних словників.

1. У світовій україністиці та українській культурології є принаймні три запитання стосовно української мови, на які досі немає чіткої відповіді:

1. Скільки слів було б у найповнішому (тлумачному чи бодай орфографічному) словнику української мови, коли б такий існував?

2. Скільки паперових словників української мови видано в Україні і в світі в епоху після Гутенберга?

3. Чи має бодай одна книгозбірня світу повну колекцію паперових видань словників української мови?

У двох виданнях своєї книги “Болять мені загублені слова...” (2012; 2013)¹, яку читач може знайти в національних, обласних універсальних наукових та в університетських бібліотеках України, Бібліотеці Конгресу США, Британській бібліотеці, Нью-Йоркській публічній бібліотеці, в книгозбірнях десятих найрейтинговіших університетів Америки, в бібліотеках Канади, Франції (Інститут східних мов у Парижі), Німеччини (Баварська державна бібліотека), Польщі, Литви та Білорусі, я спробував емпірично відповісти на перше з порушених запитань, продемонструвавши, що московський імперіалізм намагався нищити чи бодай прокрустовати українську мову і що советська лексикографія применшила потенційний реєстр найбільшого словника української мови щонайменше всемоє².

З огляду на практику української тлумачної лексикографії в тоталітарній державі за повнотою реєстру можна було б уявити три типи наших тлумачних словників: абсолютно гіпотетичний універсальний словник максимальної повноти (якого і бути не могло), словник дозволеної повноти (СУМ-11) та вибірково-ілюстраційні словники без жодних претензій на повноту. Насправді отого гіпотетичного універсального словника національної мови Україна ніколи не мала. Тлумачний “Словник української мови” в одинадцятьох томах (1970–1980) – це колоніальний словник дозволеної повноти (134 058 слів).

Непрокрустований (певна річ, електронний) тлумачний академічний словник української мови сьогодні мав би сягнути мільйона слів, і про це я сказав під час круглого столу під головуванням Бориса Патона “Мова і культура” з нагоди Міжнародного дня рідної мови у Великому конференц-залі НАН України 21 лютого 2011 р., де Український мовно-інформаційний фонд (УМІФ) презентував тоді перший том двадцятитомового академічного тлумачного “Словника української мови” (це видання ми з ініціативи Дмитра Павличка дещо екзальтовано охрестили тоді “Золотим Двадцятикнижжям”)³.

Моя книжка “Болять мені загублені слова...” виявилася, на жаль, єдиною монографічною мегарецензією на проєкт 20-томового “Словника української мови” (СУМ-20), що його реалізує Український мовно-інформаційний фонд НАН України під орудою академіка НАН України Володимира Широкова (досі вийшло 10 томів, від А до Обміль). Я детально проаналізував проблему “загубленості слів” як в СУМ-11, так і в СУМ-20; навівши вісім з половиною тисяч мовних ілюстрацій отой загубленості, я продемонстрував борги української тлумачної лексикографії перед українською мовою й літературою, перед тими сотнями тисяч слів – синонімів і антонімів, архаїзмів і неологізмів, діалектизмів і термінів, епітетів та означень,

фразеологізмів і паремій, okazіоналізмів і чужослів, вулгаризмів, жаргонізмів і арготизмів, – яких цнотлива колоніалістична лексикографія мусила (а часто – й жадала!) залишити за дверима академічного тлумачного словника, щоб довести в такий спосіб, що українська мова – не така “велика й могутня”, як російська.

Показавши це море української мови, залишене українською підкремлівською лексикографією за межами затоки чи басейну академічного тлумачного словника, я, по суті, висунув перед нашими словниками вимогу принаймні морального гатунку – повернути свої борги перед великою мовою великого народу.

Реакцію наукової спільноти на мою книжку про фрагментарність українських тлумачних словників описав свого часу Тарас Шевченко: “Ніхто не гавкє й не лайне, / Неначе й не було мене”. Оскільки я знаю, що на академічних ставках не буває бур (так називається один з моїх неопублікованих полемічних текстів), і що гола правда, як правило, викликає хіба що шок, – іншого я й не чекав... Сподівався на іншу істину: *гриби рвуть асфальт*. А отже, сьогодні чи завтра в Україні чи за її межами може з’явитися група чи великий колектив науковців, які поставлять перед собою (або перед якими буде поставлено) завдання: створити електронний тлумачний словник української мови не обмеженої якоюсь планкою, а **максимальної повноти**. Оскільки паперова форма такого словника нашої мови мала б не 20, а щонайменше 80 томів, то пріоритетом тут буде, звісно, словник електронний.

Мій шлях до другого запитання, викладеного у першому абзаці передмови, був трохи довший. Спочатку мене зацікавило, як *почувається українська книга в закордонних бібліотеках усіх континентів*; зокрема, *які словники української мови є сьогодні у фондах національних книгозбірень країн світу, найбільших публічних та університетських бібліотек*. Під час цієї колумбiади я опрацював електронні каталоги не менш як двохсот найважливіших бібліотек зарубіжних країн і більш як двох сотень найповажніших бібліотек України. Матеріали цього дослідження ще не оприлюднено.

Публікація Інститутом української мови НАН України – “Український лексикон кінця ХVIII – початку ХХІ ст.: словник-індекс” у трьох томах⁴ – раптом, наче

блискавка, осяяла мені не тільки те, що й так було мені зрозуміле й відоме (йдеться про очевидну неповноту українських словників з погляду загальної кількості фактично наявних у мові слів), а й **причину** того, чому академічне оцінювання верхньої планки реєстру національного словника досі давало й дає такі скромні результати.

В “Українському лексиконі” зроблено спробу на базі певної сукупності лексикографічних джерел звести всі зафіксовані в них слова і фразеологізми в єдиний алфавітний покажчик (індекс), що дозволяє, зокрема, й математично оцінити як склад певної мовної множини, так і її загальний кількісний вимір.

“Для створення [Українського] [Лексикону] обрано 18 словників, – пишуть автори передмови до цього видання Павло Гриценко і Леся Мовчун. – Це перший в українській лексикографії словник-індекс інтегровального типу: у ньому відтворено реєстри 18 філологічних і деяких енциклопедичних словників із загальним обсягом близько 300 тисяч номінативних одиниць (слів і фразеологізмів) .. Генеральне завдання УЛ полягає в інтегруванні в одному реєстрі всіх слів і фразеологізмів 18 словників” (Т. І. – С. IV). Тричі повторена фраза про “18 словників” якраз і наштотхнула мене на роздуми.

Ось ті 18 джерел словника-індекса з відповідним умовним їх позначенням:

- БН – Білецький-Носенко П. П. Словник української мови. – К., 1966.
- Гол – Голоскевич Г. Правописний словник. – Вид. 12. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто – Львів, 1994.
- Гр – Словарь української мови: В 4 т. / За ред. Б. Д. Грінченка. – К., 1907–1909.
- Ж – Желеховський Є., Недільський С. Малорусько-німецький словар: В 2 т. – Львів, 1886.
- НСЗ – Нові слова та значення / Уклад. Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. – К., 2008.
- ОЕ – Орфоєпічний словник української мови: У 2 т. / Уклад. М. М. Пешак, В. М. Русанівський, Н. М. Сологуб, В. В. Чумак, Г. М. Ярун. – К., 2001.
- Орф-75 – Орфографічний словник української мови / Уклад. С. І. Головащук, Т. В. Зайцева, І. С. Назарова, М. М. Пешак, В. М. Русанівський. – К., 1975.
- Орф-94 – Орфографічний словник української мови / Уклад. С. І. Головащук, М. М. Пешак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. – К., 1994.
- Орф-9 – Український орфографічний словник / Уклад. В. В. Чумак, І. В. Шевченко, Л. Л. Шевченко, Г. М. Ярун. – Вид. 9-е. – К., 2009.
- СІС – Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. – К., 1986.

- ССІС – Сучасний словник іншомовних слів / Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К., 2006.
- СУМ – Словник української мови: В 11 т. – К., 1970–1980.
- УАС – Українсько-англійський словник / Уклад. К.-Г. Андрусишин і Дж.-Н. Кретт. – Саскатун (Канада), 1990.
- УНС – Українсько-німецький словник / Уклад. З. Ф. Кузеля і Я. А. Рудницький. – Лейпциг, 1943.
- УРЕ – Українська радянська енциклопедія: В 12 т. – К., 1977–1985.
- УРЕС – Український радянський енциклопедичний словник: У 3 т. – К., 1986–1987.
- УРС – Українсько-російський словник: В 6 т. – К., 1953–1963.
- Я – Яворницький Д. І. Словник української мови. – Катеринослав, 1920. – Т. I (А – К)⁵.

Отже, арифметика нібито дуже проста: 18 словників = 300 тисяч слів.

І все?! А що – інших словників української мови не існує?!

Вихід друком “Українського лексикону” ми вітаємо; його треба було видати (може, навіть не так буденно, в обкладинці, текстура якої така подібна до салдацьких кирзаків, – але то вже справа смаку видавця!). Але, як кажуть у нас на Поділлі, “*Не тільки світа, що у вікні*”. Чи можемо ми тішитись, що нам знову показали якусь **часточку** світу української мови?

Ще в советській Україні ми раділи б “Українському лексикону” як Одкровенню. А тепер, коли вже в незалежній Україні в самому лише тритомовому “Російсько-українському словнику наукової термінології” (1994–1998) (який картати – не перекартати!) тільки термінів і номенів із *понад ста галузей наукових знань* зафіксовано під три сотні тисяч..?

Я спробував умовно додати до реєстру “Українського лексикону” **ще бодай п’ять “загублених джерел”** – і зіставити, чи є в явленому нам індексі пропуски, та оцінити, *наскільки збільшився б реєстр авторитетного, без іронії, Лексикону, якби ці п’ять джерел не було зігноровано*.

Для контрольного замірювання я обрав 9 випадкових сторінок “Українського лексикону” в другому томі (сторінки 127–135 в алфавітному діапазоні від *лаба* до *лаятися*).

До 18 джерел словника-індекса я додав: 1. Словник української мови у 20-ти т., т. 8, К., 2017, с. 9–82.

2. Словник української мови в 11 томах: Додатковий том. – Кн. 1: А – Л. – К., 2017. – С. 518–530.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь: Перун, 2009. – С. 602–608.

4. Саврук М. П. Українсько-англійський науково-технічний словник. – К.: Наук. думка, 2008. – С. 364–368.

5. Новий словник іншомовних слів / Л. І. Шевченко та ін.; за ред. Л. І. Шевченко. – К.: Арії, 2008. – С. 338–343.

Результати зіставлення цих джерел зі словником-індексом я відобразив у такій таблиці (див. таб. 1):

Оскільки таблична форма займає понад сім сторінок, уриваю її на 30-му слові (*лага*) і подаю всі дані нижче у вигляді суцільного списку пропущених слів.

Слова, загублені укладачами словника-індекса (Український лексикон: словник-індекс: у 3 т. Т. 2: К – Позагусати. – К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2017. – С. 127–135.): лабання *жарг.*, лабарум, лабати *жарг.*, лабетища, лабілізування, лабіринтектотія, лабіринтототія, лабіт, лаборантик, **лабораторка**, лабрис, лаброшити, **лабуд** *жарг.*, лабунцовіт, лабушний *жарг.*, лавабрекція, **лаверак**, лавинник, лавинність, лавинознавець, лавинознавство, лавинонебезпечка, лавиноутворення, **лавиноутворювання**, лавошниця, лавретка, лаврівина, лаврушка, лавушниця, лага, лагаросифон, лагер *геод.*, лагергеймія, **лагідливість**, лагініон, лагман,

сімох тисяч словників національної мови

Таблиця 1

Слова, загублені укладачами словника-індекса					
(Український лесикон: словник-індекс:					
у 3 т. — Т. 2: К — Позагусати. — К.: Вид. дім Дмитра Бурого, 2017. — С. 127–135.)					
Загублене слово	СУМ-20, т. 8	СУМ-11, дод. том, кн. 1	ВТС СУМ	УА НТС М. Саврука	СІС Л. Шевченко і С°
1	2	3	4	5	6
лабання <i>жарг.</i>	є				
лабарум					є
лабати <i>жарг.</i>	є				
лабетища		є			
лабіалізувати		є			
лабіринтектомія			є		
лабіринтотомія			є		
лабіт			є		
лаборантик	є				
лабораторка	є		є		
лабрис	є				
лаброцити			є		
лабуда <i>жарг.</i>	є		є		
лабунцовіт			є		
лабушний <i>жарг.</i>	є				
лавабрєкчія					є
лаверак	є	є	є		
лавинник		є			
лавинність		є			
лавинознавець		є			
лавинознавство		є			
лавинонебезпека	є				
лавиноутворення		є		є	
лавиноутворювання		є			
лавошниця		є			
лавретка		є			
лавровина		є			
лаврошка			є		
лавушниця		є			
лага		є			

лагодливість, лагофталмія, лагофталмус, лагохіласкарідоз, лагун, ладаночка, ладзароні (у ВТС СУМ видавництва “Перун” помилково: *ландзароні.* — *Д. П.*), ладиноси, ладівничка, ладнування, ладовість, ладонько, ладоутворювання, ладя *дит.*, *лажа жарг.*, лазанья (*страва*), лазаристи, лазарівка, лазбinya, лазебник, лазебниця, лазер-далекомір, лазеріння, **лазеропунктура**, **лазеротерапія**, лазерофобія, **лазерохімія**, лазикс, лазерник, лазурівка, лазурка, лаїк (таке написання в СІС під орудою Л. Шевченко помилкове. — *Д. П.*) і лаїк, лайдацюга, лайдачик, лайк *жарг. комп.*, лайкання, **лайливість**, лайм (*назва цитрусової рослини*), лайматофобія, лайтпостер, **лайфо бух.**, *банк.*, лаке, лакерки, *одн.* лакерка, лакець, лакизник, лакодакріоцисториностомія, лакофарбування, лакрима-крісті, лакримация, лакримоцит, лакричник, лакрос, лакстрин, лактарин, лактат-ацидоз, лактацидемія, лактацидурія, лактид, лактин, лактобактерії і *одн.* лактобактерія, **лактобацили**, лактобіоза, лактобутирометр, лактоген, лактогенез, лактоденсимум, лактодонт, лактозурія, лактоімунглобулін, лактостаз, **лактотерапія**, лактоферин, лактоцид, лактоцит, лактукарій, лакцифер, лалалакати, лалопатія, лалорея, лалофобія, лаліяція, ламаїстка, **ламайстер**, ламальник, **ламана**, ламаччя, **ламбда**, ламбда-гіперон, ламбадаграма, ламбда-границя, ламбда-оператор, ламбда-перехід, ламбда-подвоєння, ламбда-точка, ламбда-функція, ламбда-характеристика, ламбадизм, ламбда-числення, **ламела**, ламін, ламинарид, ламинаризація, **ламінектomia**, лампа-вентиль, лампа-генератор, лампа-жолудь, лампа-опір, лампа-перетворювач, лампа-підсилювач, лампа-помножувач, **лампа-спалах**, лампа-фара, лампадарій, лампар, лампачка, лампоносець, **лампрофір**, лампсум, ламування, ламуш, лана, лангбейніт, лангерманія, лангур, **лангхаар** (у ВТС СУМ помилково: *ландхаар.* — *Д. П.*),

ландання, **ландара**, ландбух, ландгевдінг (треба б: ...*динг.* — *Д. П.*), ландгеріхт, ландесштат, ландміліціонер, ландміліція, ландольфія, **ландрихтер/ландріхтер**, ландслаг, ландфогт, ландшафтотерапія, ланіти *мн.*, лановє, лантановмісність, лантанозух, лантанотус, лантозид, ланцка *дит.*, ланцюговість, ланцюжокподібність, лапайло, лапарогеморагія, лапарометрія, лапаротом, лапаротомофілія, лапароторакотомія, лапароцентез, лапация, лапіга, лапідація, лапіти, лапланець, лапланка, лапланці, лаплаха, лапник, лаполиз, лаптик, лаптики, лаптон, лапчастість/лапчатість, ларв, ларви, **ларвіциди**, ларингалізація, ларингектомія (пошукова система Гугл знаходить 1360 уживань цього слова. — *Д. П.*) і (в СІС) ларингоектомія (такий варіант Гугл знаходить у 30-х випадках. — *Д. П.*), ларинго..., ларингографія, ларингопластика, ларингорегія, ларингорєя, ларингосклерома, **ларингостеноз**, ларингостома, ларингостомія, ларинготрахеобронхіт, ларинготрахеотомія, ларингофарингіт, ларингофісура, ларингоцеле, ларієто, ларьочок, ласальянство, ласє, ласієчка, ласкавка, ласкання, ласоїд, ласолюбка, ласощ, ластбол, ластів'яччя, ластовина, ластовиця, ластовичник, ластонька, ластоподібність, лата *мед.*, латанка, латгал, лате, латероверсія, латерографія, латерометр, латеропозиція, латеропульсія, латероскопія, латерофлексія, латерофоб, латиклава, латимерієві, латин, **латинізування**, латиністка, латиномовність, латинос, латитудинаризм, латкування, латра, **лауєграма**, лаунж, лаутерборнієла, **лафіт-ник**, **лафітничок**, лафоколея, лафопера, лахва, Ляхесіс (одна з трьох сестер-мойр), лахміттячко, лахнелула, лахнея, лаціян, лацність, лачка, лачуга, лаш, лаштунок, лашення, лашєт (*назва дит. гри*). (Напівжирним шрифтом я виділив “загублені” слова, наявні не в одному, а у 2–3-х із вказаних п’ятьох словників).

Всього у вказаному діапазоні (на 9-х сторінках) я помітив 285 “загублених” слів-іменників. Отже, можна припустити, що втрати реєстру словника-індекса від неврахування вказаних п’ятьох видань становлять тільки щодо іменників 285 : 9 = 31,666 слова на кожній сторінці. Якщо екстраполювати середньостатистичні втрати щодо цих п’ятьох недоврахованих словників на весь обсяг “Українського лексикону”, або на 2051 сторінку індекса (т. 1 — 667 с.; т. 2 — 637 с.; т. 3 — 747 с.), то загальна втрата слів-іменників, недоврахованих тільки по цих п’ятьох джерелах, становитиме 64 947 слів, або ж еквівалент чотиритомового Словника Бориса Грінченка. І це ж лишень втрати стосовно іменників! А додаймо до них втрачені в тих самих п’ятьох джерелах дієслова, дієприкметники, дієприслівники, прикметники, прислівники, числівники, займенники тощо!

Якщо когось вітішає репрезентативність реєстру словника-індекса на тій підставі, що там вже є авторитетний і перфектний СУМ-11, то я нагадаю, що, за моїми оцінками, його автори, нехай і не з власної волі, залишили за межами академічного тлумачника 57–58 % слів з реєстру Словника мови Шевченка, кожне друге слово зі Словника Грінченка і приблизно 54 тисячі українських слів з Російсько-українського словника за редакцією Кримського⁶.

Гортаючи словник-індекс, я не міг уявити собі, яка тьма джерел залишилася поза індексом. Скажімо, ареною боротьби за українську ідентичність не раз були українсько-російські і особливо — російсько-українські словники; незлічене і незлічене число їх авторів було репресовано саме за їхнє бажання стримати імперську асиміляційну машину й конкретно засвідчити індивідуальне обличчя українського слова. В Україні в загальній кількості назв перекладних словників російсько-українські та українсько-російські словники, як видно мені вже тепер із мого ж покажчика, ця група перекладних словників має величезну питому вагу — 46,7 %.

А проте у списку джерел словника-індекса **жодного** російсько-українського словника, навіть із-поміж виданих Інститутом мовознавства та Інститутом української мови, немає.

Природно, що в списку джерел індекса немає двох книг Додаткового тому СУМ-11: адже вони з’явилися одночасно з “Українським лексиконом” (наприкінці 2017-го). Але чому в переліку джерел немає шістьох томів “Етимологічного словника української мови”, щонайменше сімох томів 20-томового тлумачного академічного “Словника української мови” (які вже були напередодні видання індекса, а сьогодні існує вже 10 томів), жодних граматичних (в широкому розумінні слова), фразеологічних, орфоепічних, історичних, діалектних, термінологічних, стилістичних та багатьох інших словників? Та тому, що розробник індекса — Інститут української мови — має замало кадрових та фінансових ресурсів для реалізації набагато амбітніших лексикографічних проєктів.

Іноді приходить сумнів, чи усвідомлює українська філологічна спільнота, що **без** об’єднання зусиль у концентрації все більших масивів лексикографічних ресурсів і **без** реалізації все складніших словникових проєктів наші уявлення про українську мову й культуру залишаться на рівні просвітництва, з якого іронізував Ярослав Дашкевич: у статті “Куди показує компас? Про концепцію п’яти томної “Історії української культури” (1990) він відзначав, що лише компаративістичний підхід дасть розуміння української культури в контексті світової — і остаточно відстібне її від досі єдиної порівнювальної російської, та наголошував, що “Історія української культури” таки мусить дати відповідь на питання про те, чому Україна не Франція, а Просвіта = ху-

тір = провінція”⁷. Дашкевич, наприклад, вважав за недоречно говорити про “веле-тенські досягнення українського книгодрукування”, коли замовчується те, що в Східній Європі з Україною включно до кінця XVI ст. було надруковано близько 100 кириличних книжок, тоді як “в Західній Європі 180–235 тисяч назв тиражем 165–220 мільйонів примірників”.

Це зовнішній аспект філософії гуманітарних досліджень. А у внутрішньому аспекті Іван Дзюба дуже слушно звернув увагу українців на *необхідність і вивчення, і оцінювання, і розвитку української культури як цілісності*. Його стаття “Чи усвідомлюємо національну культуру як цілісність”⁸, здається, ніколи не втратить своєї актуальності, хоч би з огляду на тиск глобалізму.

Саме “Український лексикон” нашо-товхнув мене на думку, що **без максимально повного бібліографічного покажчика про словники української мови говорити про максимально повний словник української мови неможливо**. Після “Українського лексикону” мені стало очевидно, що ніхто з українських філологів досі не створив повної бібліографії словників національної мови, а практична реалізація цього завдання остаточно переконала мене в цьому.

До творення бібліографії словників української мови у різні часи й різною мірою доклали своїх зусиль лексикографи й лексикологи, історики української лексикографії та бібліографи — П. Й. Горещкий, А. Москаленко, Л. І. Гольденберг, В. В. Німчук, Л. С. Паламарчук, Олекса Горбач, Т. Ю. Кульчицька, М. В. Комова, В. В. Власенко, В. Дубічинський, О. В. Кровицька, О. М. Демська, І. О. Бабій, О. Вербич, І. Ціхоцький та О. Левчук і багато інших науковців.

Втім, укладена мною бібліографія числом бібліографічних записів усемеро перевищує найбільший з досі виданих покажчик “Українська лексикографія ХІІІ–ХХ століття” Т. Ю. Кульчицької (Львів : Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника, 1999. — 359 с. — С. 17–214; 1386 бібліографічних позицій щодо опублікованих паперових словників). Це означає, що з кожних сімох назв словників української мови зазначений покажчик подав лише одну.

Далі буде.

¹ Болять мені загублені слова : мій додаток до першого тому “Словника української мови” у 20-ти томах. — Біла Церква : Білоцерк. кн. ф-ка, 2012. — 621, [2] с. — 300 прим. — ISBN 978-966-8035-94-4; Т е с а м е. — Вид. 2-ге, доповн. — Біла Церква (Київ. обл.) : Білоцерк. кн. ф-ка, 2013. — 853, [1] с. : портр. ; 22 см. — Покажч. проілюстр. слів: с. 767–823. — Покажч. імен: с. 824–849. — 1 000 прим. — ISBN 978-617657-008-0.

² Охочим заглибитись у це питання пропону-ю ознайомитися бодай з 3-м розділом моєї книжки “Болять мені загублені слова...” (2013, с. 17–45) — “Виробництво прокрустових лож для української нації. Століття ХХІ”.

³ Павличко Д., Пилипчук Д. Перший том Золото-го Двадятикнижжя: радісно. і гірко // Літературна Україна. — 2010. — 23 грудня. — № 47; Сло-во Просвіти. — 2011. — 20–26 січня. — Ч. 3. — С. 6.

⁴ Український лексикон кінця XVIII — по-чатку ХХІ ст. : словник-індекс: у 3-х т. : [близь-ко 300 тис. слів] / НАН України, Ін-т укр. мо-ви. — Київ : Вид. дім Дмитра Бурого, 2017. — ISBN 978-617-7349-85-2. — Т. 1 : А — Й. — 669 с. ; Т. 2 : К — Позагусати. — 637 с. ; Т. 3: Позад — Я. — 747 с.

⁵ Див. : Пилипчук Д. Болять мені загубле-ні слова. — Вид. 2-ге, доп. — Біла Церква : Біло-церк. кн. ф-ка, 2013. — С. 55, 504, 724.

⁶ Дашкевич Я. “Учі неможними уста-ми сказати правду...”. — К. : Темпора, 2011. — С. 466, 469.

⁷ Там само. — Т. 1. — С. VIII.

⁸ Див. Дзюба І. Чи усвідомлюємо національ-ну культуру як цілісність? // Україна : Наука і культура: щорічник. — Вип. 22. — К., 1988. — С. 309–325. Цит. за : Дзюба І. З криниці літ : у 3 т. — Т. II. — К. : Видавничий дім “Киево-Могилян-ська Академія”, 2006. — С. 549–564.

Василь
ЯРЕМЕНКО

Закінчення.
Початок у ч. 28—29 за 2020 р.

Керівники Громади зробили свій вибір на Б. Д. Грінченку. Говорили відверто: могли б знайти і сильнішого мовознавця, але такого наймита у науці, як він, — ніколи. Відповідне, звісно, було й ставлення, бо він “не мав потрібної наукової підготовки, навіть освіти”, офіційної, зрозуміло. Домагалися, аби на титулі Словника стояло ще й ім’я такого потужного авторитета як Науменко. Торгувалися за кожну копію. Нарешті 14 лютого 1902 р. була підписана “Умова між редакцією “Киевской старины” й Борисом Грінченком щодо редагування “Малоруського Словаря”. Жорстка регламентація, стислі строки, обмеження в добір джерел, мізерна платня, жодного помічника, окрім своєї дружини, письменниці Марії Загірної. Борис Дмитрович погодився, але повсякчас волів змінювати “Умову...” Перші зразки редагування дістали одностайне схвалення призначених Громадою експертів — П. Житецького і К. Михальчука. Грінченко добився права долучити зібрані ним же слова і довів їх кількість до 68 тисяч.

Найкраще подають хроніку праці вченого-подвижника над “Словарем” листи, спогади, рецензії. Вони розкривають науковий подвиг Грінченка, умови його праці. Історія створення національного словника постає в листах так зримо, що будь-які коментарі зайві. Це епістолярний літопис роботи над чотиритомним “Словарем української мови”:

Епістолярний літопис укладання і редагування “Словаря української мови”

Борис Грінченко — до Є. Х. Чикаленка 28 лютого 1902 р.:

“Я роблю К. (себто опрацьовую слова на літеру “К” — В. Я.) Працюю в день годин сім. (Більш не можу, бо ся праця заморочує голову і після сімох годин працюєш уже гірше), роблю... слів 150.

Д(обродій) Науменко казав мені, що в словарі 150000 слів. Коли так, то: 150000:150=1000 днів, чи то сорок місяців (рахуючи місяць 25 робочих днів)!!! А треба за двадцять!”

До В. Гнатюка 27 червня 1902 р.:

“Я Вам, здається, писав, що мені приурочено впорядкувати український словар і ся справа забирає в мене майже весь час...”

До В. Гнатюка 14 січня 1903 р.:

“Що до словаря, то се сумна історія з багатьох поглядів, та не маю змоги тут її оповісти. Досить того, що я після піроку клопоту досяг того, що врешті словарь буде доповнюватися і, значить, не буде такий мізерний, як мав бути попереду, коли в йому було тільки 52 тисячі слів. На лихо не асигновано нічого грошей на виписування слів з книжок, то мушу се робити я сам, а що я мало на те маю часу за редагуванням словаря, то робить се жінка здебільшого...”

З “рахунку роботи” Б. Грінченка в “Щоденнику”:

1 березня 1903 р.: “Треба щодня робити 120 слів”.

8 жовтня 1903 р.: “157 слів на день треба робити”.

26 січня 1904 р.: “173 слова на день”...

“Дополнительные условия” до угоди 14 лютого 1902 р., складеної між Б. Грінченком та редакцією “Киевской старины”:

До Бориса Грінченка по «ДОСТИГЛИЙ ОВОЧ»

1) Редактор словаря Б. Д. Гринченко делает добавления новых слов к словарю, заимствуя для этого материал: а) из всех собранных украинских этнографических материалов, когда бы то ни было изданных, а также из тех земских изданий, в которых встречаются материалы по народной терминологии; б) из всего напечатанного на украинском языке с Котляревского и по 1870 г. включительно; в) из работ украинских писателей XIX-го века, начавших свою деятельность не позже 1870-го года, хотя бы работы эти появились и после означенного года; г) из украинских словарей; д) из слов, записанных от народа, опубликованных в печати или представленных в рукописях.

2) За эту дополнительную работу Б. Д. Гринченко получает дополнительное вознаграждение в размере ста рублей в месяц, считая с 1-го ноября 1903 года за столько месяцев, сколько он проработает, но не более, как по 1-е ноября 1904 года, к каковому сроку и должна быть закончена вся работа в таком виде, как указано в условии 14-го февраля 1902-го года, но с предложенными дополнениями.

3) Словарь должен быть написан правописанием, указанным в академических правилах о присуждении премии Н. И. Костомарова, но с заменой указанных в п. 2-м букв ъ, ѣ и ѓ буквою і. Киев, 7-го ноября 1902 г.

За редактора “Киевской старины” В. Беренштам.

До В. Гнатюка 4 лютого 1904 р.:

“...Про себе самого не знаю, що сказати, окріче звичайного: роблю словарь, хіба що додати: і руками, і ногами, і зубами роблю, бо академічний термін близько — хоч розсядся, а постався...”

До В. Гнатюка 7 липня 1904 р.:

“...Даремне Ви впевняєте мене, що не могли швидше відписати до мене, хіба ж я й сам не розумію? Надто, що за словарем я так добре вивчився нікому не відповісти швидко! З словарем мушу бути готовий на 1.XI.1904, і якщо не здурію до того часу, то буду готовий. Роблю як ніколи попереду, бо інакше не можна...”

До В. Гнатюка 29 вересня 1904 р.:

“...Словарь так стоить: зробив уже А—У, Ш, лишились: Ф, Х, Ц Ч, Ш, Ю, Я, словарець іменнів, передмова та прочитати переписаний чисто рукопис (буде більше як 20 000 боків формату звичайного зшитку в 1/4 аркуша — нецілого писання). На все це треба певних два місяці вельми напруженої роботи.

Бувши я у Вас, бачив словарь “мадярьсько-руській”. Мені для моєї передмови дуже треба глянути на його. Чи не могли б Ви, Ви-сокоповажаний Добродію, позичити, прислати мені його зараз на який місяць? Дуже був би Вам удячний за се...”

Розписка:

“Двадцать три (23) тома чистового Словаря 30 ноября 1904 г. принял Е. Трегубов. Черновые тетради по всем буквам приняты”

Як бачимо, Б. Грінченко не вклався в розрахований на кілька років час лише на один місяць. І відразу — нова робота і видання словника.

До В. Гнатюка 4 грудня 1904 р.:

“...Роботу для збірки наукової саме тепер почав робити, бо тільки оце одіслав до академії словарь...”

Із “Отчета о присуждении премии Н. И. Костомарова за лучший малорусский словарь”:

“На соискание премии к сроку 1 января 1905 года было представлено три работы.

Для рассмотрения этих трудов была образована в заседании Общего Собрания Академии 8 января Комиссия под председатель-

ством Непременного Секретаря, из академиком А. А. Шахматова и А. И. Соболевского и, согласно §15 положения о премии, малоросса А. И. Лященко.

По тщательном рассмотрении представленных работ, Комиссия признала заслуживающим второй премии, т. е. процентов с 4000 рублей за время с 1891 года по 1900 год, словарь, поступивший на конкурс от редакции журнала “Киевская старина” и состоящий из двух трудов, озаглавленных:

“Словарь украинского языка, собранный редакцией журнала “Киевская старина”. Редактировал с добавлением собственных материалов Б. Д. Гринченко” и “Материалы для словаря письменной и книжной южно-русской речи XV-XVIII вв. Е. Тимченко”.

Із відзиву академіка О. О. Шахматова:

“Первый труд, составленный Б. Д. Гринченко, можно признать лучшим малорусским словарем сравнительно со всеми до сих пор вышедшими. Непосредственное знакомство с источником, обилие материала, извлеченного как из них, так и из живых народных говоров, тщательная обработка каждого слова, снабженного пояснением его значения, ссылками на источники и примерами, — все это выделяет рассматриваемый Словарь украинского языка из всех предшествовавших ему опытов по лексикографии этого языка...”

Б. Грінченко — до В. Гнатюка 3 вересня 1908 р.:

“...Перші два томи мого словаря вже в книгарні. Але власники словаря не продають цих томів окремо, а тільки всі 4 відразу: дають два перші і квиток на III та IV. Це коштує 7 руб. Хіба Вам не прислано перших двох томів до Т[овариства]?”

Томи III та IV друкуються відразу в двох друкарнях, третього видруковано третину, четвертого трохи менше...”

До В. Гнатюка 27 травня 1909 р.:

“...IV-ий том словаря міг би вже давно бути у Львові, коли б не друкарня. Та все ж надруковано вже все “я”, тепер складають людські ймення — ото й кінець буде”.

У жовтні 1924 р. Андрій Ніковський повернувся з еміграції і разом з Сергієм Єфремовим мали намір здійснити перевидання “Словаря української мови” Б. Грінченка, але вже не в чотирьох, а в п’яти томах. Справа в тому, що за чийогось недогляду із оригінального грінченківського “Словаря” випало чотири сторінки слів на літеру “З”. Ці сторінки ми подаємо серед праць “Наукового мовознавства”, вперше їх ввели Ніковський і Єфремов до свого перевидання. Окрім цього, А. Ніковський у 1927 р. видав свій українсько-російський словник і зібрав лексичний матеріал, який об’єктивно не міг мати Б. Грінченко. Окреме місце в новому словнику мали знайти дієприкметники та дієприслівники, а також збільшувальні та зменшувальні форми. Додані до Грінченкового “Словаря” слова Ніковський і Єфремов позначили “зірочкою” (*). У 1928 р. померла Марія Миколаївна Грінченко (Марія Загірня), а наступного, 1929 року, були заарештовані Ніковський і Єфремов у справі СВУ, їхній проект зупинився на третьому томі і вже завершений не був. На сьогодні ці три томи є лексикографічною пам’яткою і їх треба було перевидати, але до нашого Зібрання творів Б. Грінченка вони не включені з незалежних від упорядника причин.

Життя потребувало “Словаря” Б. Грінченка, і не зважаючи, що Грінченкова спадщина була під жорстокою заборонаю, була започаткована спроба видати “Словарь” у трагічному 1937 р. для задоволення потреб райкомів і парткомів комуністичної партії. Том І (літери А — Ж), як зазначено петітом у видавничій інформації на

останній 503 сторінці, що це № 261 партвидаву і видруковано на книжковій фабриці Партвидаву ЦК КП(б)У. Редактор тому — сумнозвісний комуністичний діяч видавництва “Соцеквидав України” А. А. Хвиля. Під його редакцією “Словарь” уже постав як “Словник української мови”, знято “Предисловие” Б. Грінченка, з алфавіту, поданого Грінченком у I томі 1907 р., зникла крамольна, “політично незріла” літера “Г”, а м’який знак поставлено після “Я”, а не після “Щ”, як у Грінченка, бо Ю-Я не пом’якшуються.

Слова на літеру “Г” рознесені за алфавітом до слів на літеру “Г”, вилучено цілу колонку слів гнізда “жид”.

За радянського часу було здійснено (у 1958 р.) фототипічне видання “Словаря” Грінченка з передмовою групи світил радянської мовознавчої науки — М. П. Бажана, О. І. Білецького, І. К. Білодіда, Л. А. Булаховського, В. С. Ільїна, М. Т. Рильського. Ця команда вчених у фототипічному перевиданні 1958 р. виступила як “пробойна ідеологічна сила”, що “кришувала” перевидання мовної Конституції України і, власне, започаткувала реабілітацію Бориса Грінченка і реабілітаційний процес взагалі.

§4. Публіцистичне мовознавство Бориса Грінченка

Починаючи зі статті “Галицькі вірші” (1891-1892), більшість наукових мовознавчих статей Б. Грінченка можна розглядати і як публіцистичну спадщину: стільки в них полеміки, дискусійного фактажу, протесту проти урядових заборон, русифікацій, шовіністичного приниження українців.

Постійно цитуючи слова Валуєвського обіжника “не было, нет и быть не может”, ми, як правило, не згадуємо посилання Валуєва на джерело свого висновку. Ні, вперше ті слова подав не міністр Валуєв, а одеський “Сіон” (далі виходив часопис у Петербурзі під назвою “Рассвет”), слова із “Сіону” підхопили “Московские Ведомости” шовініста Каткова, а вже звідти були перенесені до урядового обіжника (циркуляру — В. Я.). Валуєв на ці джерела не посилався, він зужиткував твердження названих видань: “как утверждают сами малороссияне”, а далі те, що вони “утверждают”. Ох, оті “малороси”! Б. Грінченко боровся з обома ворогами українського народу — царським шовіністичним урядом і доморощеними малоросами, яких ще Тарас Шевченко титулував “раби, підніжки, грязь Москвы, варшавське сміття”... Грінченко послідовно і повсякчас боровся як проти “московських вошей”, так і проти домашніх гнид... На жаль, ця боротьба йде і сьогодні.

Малороси були двох мастей. Одні взагалі відмовлялися від материнської, батьківської мови: “воно по-руськи какось легчай”, а другі, щоб приховати свою бездіяльність із захисту і розвитку рідної мови, впровадження її в усі сфери вживання, — вдаються до барвистих епітетів до слова “мова” як беззмислових похвал на кшталт барвінкова мова, черешнева, калинова етс. Професор Микола Степаненко нарахував біля тридцяти епітетів-дукачів на шії нашої мови і справедливо обурюється, що епітет солов’їна став іменником і витіснив слово “мова”. Вчений запитує: “Так українська чи солов’їна?” Солов’їна пошесть, на мою думку, пішла від неправильного або однобокого прочитання слів про вічно живу красу України, озвучену співом соловейка, бо в цьому ж вірші утверджується політична думка: “Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема. Б. Грінченко боровся за рідну мову, за українську мову як за сіб навчання в початковій, середній і вищій школі, звільнивши від цього мову російську, вивчення якої, як і інших мов, ніде і ніколи не заперечував. Отож, Б. Грінченко був за українську мову без мішанських дармовисів. У часи Грінченка боролися за мову не ради мови, не тому, що вона, на думку ура-патріотів, “солов’їна”, а ради української культури, національною

формою якої, засобом збереження якої, її передачі наступним поколінням і збереженням в пам'яті і пам'ятках є природна, як і культура, українська мова. Грінченко в статтях і на практиці виступав за природне виховання і навчання, себто на національній історії, народній моралі, звичаях, традиціях і, звичайно, народної мови. Одна гуцульська коломийка переконає нас:

Не то гуцул, не то гуцул,
що погуцулився,
А то гуцул, а то гуцул, що в горах
родився...

“Рассейский язык” в українській школі і балалайка неспроможні виростити з української дитини справжнього росіянина, а тільки малороса, манкурта, яничара, подніжка, раба, можливо аморального представника “русского мира”. Від Грінченка йде поняття “свідомий українець”, як заперечення збанкрутілих українських українофілів, які починали із загравання з народом, його мовою і піснею, а закінчували, як правило, русифікаторами і не допускали української мови в наукових працях.

Українська мова, література, любомудріє, наука — послідовно впродовж усього XIX ст. та й XX ст., не зважаючи на деспотизм Троцького, Леніна, Сталіна, Брежнєва, Путіна з фашистською ідеологією, — відстоювали і виконували програму “першого розуму” нації Григорія Сковороди: “Рус? Русом будь!” Бути самим собою, самоідентифікуватися в українця і боротися проти накинута на шию кріпацького рабства, кріпосницького гніту etc. Його програма-поклик — “De libertate!” — окреслює парадигму “українського світу”. Отже, головне — свобода, воля, незалежність, а за приклад — батько вольності героєм Богдан Хмельницький. Куліш, Шевченко, Франко, Грінченко — послідовні виконавці програми “De libertate”, національного шляху розвитку. Мої твердження не данина моді критикувати все, що йде від російського агресора, вікового гнобителя і нищителя України, носія фашистської ідеології. Вдамося до історичного порівняння. Майже одночасно зі Сковородою у Києво-Могилянській академії “удосконалював знання” перший російський розум — Михайло Ломоносов. Його програма для “русского мира” абсолютно протилежна програмі українського.

Грінченко вважав, що видатний історик М. Костомаров мав великий гріх перед українським народом, бо все життя вивчав українську історію, а Історії України українською мовою так і не написав, бо як “дегенеративний українофіл” (А. Ніковський) вважав українську мову придатною тільки для “домашнього обихода” і виявився звичайнісіньким русифікатором. Це син українки-кріпачки, український вчений історик.

Успішна робота Б. Грінченка над “Словарем української мови”, а особливо її завершення, викликало в дипломованих невігласів заздрісне шипіння: “Недоучка!” Домагалися поставити на титулі ще й ім'я Володимира Науменка, а Є. Тимченко сам висловлював бажання, щоб і його ім'я було поставлено поруч із Грінченковим. На його претензії відповідь дана самим Грінченком у “Предисловії” до “Словаря”. М. Грінченко мусила давати відповідь Є. Тимченку і захищати авторство свого чоловіка. В. Науменко категорично заперечив будь-які аргументи на користь його співавторства з Грінченком, бо знав ціну своєї роботи над лексикографічними матеріалами, що їх збирала “Киевская старина”. Заслуга Грінченка була не тільки в укладанні “Словаря” як конституції української мови, а й у виробленні українського правопису, яким було оформлено лексичне багатство. Не може не дивувати те, чому деякі дипломовані вчені так рівно бажали, щоб і їхні прізвища стояли поруч із Грінченком, якого вони називали “недоуком”, “людиною без освіти”.

Відповідь дав С. О. Єфремов у статті “Кропивницький и Гринченко”, надрукованій у “Русском богатстве”: “Стоило од-

нако взглянуть на его единственную в своем роде библиотеку, поговорить с этим “недоучкой”.

Грінченко уже класифікував свої праці за критерієм їх функціонування на наукову мову, себто мову наукових статей, рецензій, досліджень, 2) публіцистичне мовознавство і 3) популярне народопроевітне мовознавство.

В одному з листів до Д. Яворницького він так характеризує становище із формуванням наукової мови і наукового стилю: “Се вже й робиться, та тільки те лихо, що роблять се люди, хоч і вельми ширі та працюючі, часом і знаючі дуже, та нема і їх мови, і через те й виходить наша наукова мова такою строкатою, перистою. Але хто ж тому винен? Орест Левицький, Володимир Антонович, Дмитро Яворницький і всі інші наші учені. Ми низько схилиємо перед їми голову за їх коштовну працю, але ж перед їми лежить ище й інша, ще вища праця: сотворити науку українською мовою” (підкреслено Б. Грінченком — В. Я.).

Грінченко вважав, що М. І. Костомаров вчинив гріх перед українським народом, бо все життя займався українською історією, а “Історії України” українською мовою так і не написав. Не повторювати

“гріх” Костомарова просив Б. Грінченко провідних українських вчених, що писали наукові праці тільки російською мовою.

Майже завжди Грінченко звертався до проблеми вироблення літературної мови, її художнього стилю, говорив про потребу не втратити правому, її лексику і не втрачати міри у новотворах, т. зв. “кованих словах”.

У “Словар української мови” прагнув ввести лексичні багатства нашої прамови, бо був обмежений добром джерел від “Енеїди” Котляревського до творів письменників, що виступили в літературі до 1870 року.

Слова прамови живуть століття, а сумнівного походження різні метиси, мулати, кватерони, гібриди, покучі греко-латинські, слов'яно-грецькі, латино-слов'янські, світсько-сусідні й випари рідного болота швидко вирають і відходять в небуття або продовжують життя в народній етимології. Пригадую мою бабусю Настю, яка не могла вимовити слово *комсомолец*, а говорила *костомелець* — і була близька до істинного семантичного і функціонального значення. Я збираю слова прамови, уже маю реєстр чи індекс майже в тисячу слів. Їх справді дійшло до нас небагато, але вони здатні передавати десятки настроїв, почуттів, ставлення і т. д. Особливо вражають звуконаслідувальні слова. Я встановив понад двадцять значень звуконаслідувального слова “А”. Грінченко у незакінченій статті “Про українських письменників” дорікав за незнання прамови і старої книжної мови, які є незглібним джерелом і запасником української лексики. По го-жу воду рідної мови треба йти до рідних джерел. Цьому вчить нас Б. Грінченко.

§5. Народопроевітне мовознавство

Борис Грінченко закладав методологічні основи народопроевітнього мовознавства.

Іван Огієнко, укладаючи 4-томний

“Етимологічно-семантичний словник української мови”, мав чітку методику і визначену мету, сформульовану видатним польським славистом Олександром Брюкнером у передмові до “Етимологічного словника польської мови” (“Słownik etymologiczny języka polskiego”. — Krakow, 1927): “Я унікав “ученості”, тобто переліку джерел, полеміки, дбав про те, щоб мене зрозумів кожен читач, а не тільки фахівець... Цю книжку я вважаю за свого роду мовного порадилика; нехай нею “розважається” не тільки філолог-полоніст, а й історик, і літератор та й той, кого цікавить мова”. Таку парадигму закладав у народопроевітні книги ще Б. Д. Грінченко. Не опускалися до рівня читача з народу, а піднести його до рівня освічених людей і не затуманювати розум термінологічними хащами.

Такою була провідна думка О. Брюкнера, цю мету хотів досягти Іван Огієнко, систематично друкуючи в часописі “Рідна мова” (1933-1939) розвідки з мовної археології, з мовознавства взагалі, народопроевітнього зосібна.

І О. Брюкнер, і І. Огієнко працювали, коли Борис Грінченко шойно відійшов у засвіти, але у викладеній програмі Брюк-

нера вгадуємо та й відчитуємо ідеї народопроевітнього мовознавства Б. Грінченка. Починаючи із “Галицьких віршів” (1891) він постійно вимагає від авторів доброї, зрозумілої різним споживачам нашої, рідної, єдиної української мови. Мовознавчі праці Б. Грінченка утверджували рідномовні права українців. Він переміг.

На основі зреалізованих прав на рідномовну школу, освіту всіх рівнів українською мовою, на українські бібліотеки від індивідуальних, шкільних, повітових і губернських, книжних складів із переважанням у них книг українською мовою, як українських авторів, так і перекладів світової класики. Він домагався просвітньої ролі музеїв, театру.

Грінченко в домаганні прав рідної мови закладував ґрунт для створення Іваном Огієнком “Науки рідномовних обов'язків”. Як було б вікопомно, коли б книгу про рідномовні обов'язки І. Огієнка чи сучасну книгу рідномовних прав і обов'язків, створену академічними інститутами на державне замовлення “Про рідномовні права й обов'язки українців”, вручати при державній реєстрації шлюбів кожній новій сім'ї. Може ж маленька острівна і безліса Ісландія вручати кожній новій сім'ї від держави 42 томи ісландських саг. Може тому у світі й нема ісландської еміграції.

Народопроевітні мовознавчі потреби і сьогодні не втрачають своєї гостроти. Тільки треба думати і... працювати!

§6. У мовознавчій лабораторії Бориса Грінченка

Грінченко залишив нам і об'ємну, і значиму мовознавчу спадщину, що за змістом і конкретно часовою потребою мала науковий, народопроевітній і публіцистичний зміст і характер. Це науковий комплекс Б. Грінченка. Він педагогічні, народопроевітні, літературознавчі, етнографічні і фольклористичні праці диференціював за їхньою функціональною роллю в кон-

кретному часі, як наукові, народопроевітні і публіцистичні. Таку їх класифікацію ми використали і в мовознавчій спадщині.

Ідучи по “достиглий овоч” до Б. Грінченка, поцікавмося, як той “овоч” вирощувався, на якому ґрунті, в яких умовах і який у них науковий смак.

Треба тут зазначити потяг до європейських мов. Його батько закінчив єдину на всю імперію Харківську чеську гімназію і передав знання чеської мови синові. У 13 років Борис читав твори польською мовою, а далі — досконало знав французьку і німецьку мови, слабше володів англійською мовою і до самої смерті вивчав італійську, переклав з італійської “Серце” Амічіса. Це була його наукова і джерельна база, що забезпечувала знання про стан мовознавства, зокрема словникарства, в європейських країнах, робити порівняльний аналіз, користуватися словниками різних мов. Працюючи народним учителем в школах Харківщини, Сумщини, Луганщини, Катеринославщини, з 18 років записував місцеві слова, етнографічні і фольклорні матеріали, він відразу укладав словники. У архіві письменника зберігається кілька російсько-українських словників, перекладних і тлумачних. Грінченко вивчав українську народну мову безпосередньо з вуст її носіїв. В автобіографії 1909 року Грінченко розповідає, як одержавши призначення вчерего у російську школу в російському селі, але на кордоні з Полтавщиною, він квартирувався за три кілометри від школи, але в українському селі, в оселі українців: “Мені хотілося вчитися від народу мови, записувати лексичні й фольклорні матеріали і взагалі придивлятися до народного життя. У полтавському селі я жив у одній хаті з хазяями, квочками під полом, ягнятами й телятами по ночах, але того, чого шукав, мав досить”. У розділі цієї книги “У мовознавчій лабораторії Б. Грінченка” ми вперше видаємо “на гора” численні, досі не надані в науковий обіг нотатки, замітки, заготовки, записи думок, що з'являлися під час роботи, зокрема роботи над чотиритомним “Словарем української мови”, і зберігаються в архіві Бориса Грінченка. Впадає в очі, що сліди роботи Грінченка-лексикографа починаються, в основному, у перші роки вчителювання у школах Зміївського повіту на Харківщині, а основні наукові праці — “Огляд української лексикографії”, “Три питання нашого правопису”, “Неосторожність в важном деле” та інші були написані в роки роботи над “Словарем” або після її закінчення 1 січня 1905 року. Отже, наукові статті Б. Грінченка постали на досвіді роботи над “Словарем” і над правописом, на основі якого опрацьовані всі 68 тисяч лексичних одиниць, вміщених у “Словарі”.

Це Грінченкова лабораторія, в якій вирощувався “достиглий овоч”.

Для прикладу, візьмімо статтю “Три питання нашого правопису”. Роками вивчав, як передавали фонетичні особливості мови Метлинський, Лукашевич, Куліш, Закревський, зокрема передача російського *ы, и, ё, ъ* українською мовою — *у, і, йо, во*, старослов'янський *ѣ*, який відповідав українським *-і, -ї, -у*. У цих розшуках сформувався Б. Грінченко як історик мови, свої дослідження передачі фонетичних особливостей української мови він узагальнив у статті “К вопросу о правописании малорусского языка”. Але статті у друк не віддав.

У книзі “Мовознавча спадщина” друкує її вперше. Далі цю статтю Грінченко перекладає українською мовою, дає назву “Три питання нашого правопису” і знову друкувати не поспішає, а віддає на прочитання і відгук А. Ю. Кримському. І тільки одержавши позитивний відгук-аналіз від авторитетного вченого, друкує з додатком статті-рецензії А. Кримського. Так “вирощувалася” кожна наукова стаття. Грінченко завжди поспішав, але поспішав повільно, кожний його овоч був доглянутим і йшов до людей дозрілим.

Ірина
ФАРІОН

Нас винищують кулі, вбиває перо
Зайшлим словом стріляють гармати...
Це стокгольмський мовний синдром —
Розмовляти мовою ката.
Тетяна Малахова

Як Язык подав до суду на МОВУ: рускоязычний проти Фаріон

зовними вимогами про захист гідності на честі громадянина України”.

Отже, Позивач представник “російськомовного населення” вважає, що:

“мав місце факт поширення Відповідачем інформації, що принижує честь та гідність мешканців Донецької та Луганської областей та російськомовного населення України, шляхом публічного виступу на телебаченні та опублікування у соціальних мережах;

інформація стосується безпосередньо позивача, як мешканця Донецької області та представника російськомовного населення; інформація є недостовірною та негативною, вираженою в брутальній та принизливій формі;

інформація є такою, що принижує особисту честь та гідність позивача та членів його сім’ї”.

Що передусім хоче цей “принижений” так званий представник “російськомовного населення” в Україні:

“Стягнути з Відповідача на користь Позивача моральну шкоду за образу та приниження його особистої честі та гідності, а також честі та гідності його сім’ї як представників російськомовного населення України та мешканців Донецької області, у розмірі 50 000,00 (п’ятдесят тисяч грн. 00 коп.)”, а також судові витрати Позивача 2.942.80 грн.”

А ще цей представник “російськомовного населення” через суд хоче мені “заборонити вчиняти такі дії у майбутньому”...

Суддя Шевченківського району суду м. Львова І. Є. Зима ухвалив рішення про відкриття провадження в цій справі. Підготовче засідання призначено на 31 липня 2020 року, 11.00 у приміщенні Шевченківського районного суду м. Львова (вул. Січових Стрільців, 12 (2 пов., 3 каб.).

Отже, відповідаю.

Позаяк це Шевченківський Суд, то розпочну зі слів Тараса Шевченка:

А меж ними і землячки

Де-де проглядають.

По-московській так і ріжуть

Сміються та лають

Батьків своїх, що змалечку

Цвенькать не навчили

По-німецькій, а то тепер

І кисни в чорнилах!

П’явки! П’явки! Може, батько

Останню корову

Жидам продав, поки вивчив

Московської мови.

Україно! Україно!

Оце твої діти,

Твої квіти молодії,

Чорнилом политі.

Московською блекотою

В німецьких теплих

Заглушені!

Цей уривок з класичної поеми “Сон” Тараса Шевченка фокусує моє ставлення до цього позову та самого позивача. Якщо є цей позов і відкрито провадження в цій справі, то я дуже болісно і влучно, а отже, бездоганно правильно за змістом і формою, влучила в найогидніше мовно-суспільне імперське, колоніальне і постколоніальне явище України, що називається “рускоязычне населеніє” – основний трофей Москви в Україні. Вважаю цю політично конотовану словосполучку самопринизливою в ідентифікації громадян України.

1.а) Основна мантра цього позову вигаданий і політично заангажований термін “російськомовне населення”, що не є юридичною категорією, тому й не зафіксований в жодному документі правового чину, а є політичним інструментом підриву України зсередини на угоду історичному й сучасному ворогові України – Росії. Як слушно зазначив у своєму виступі директор

Інституту української мови професор Павло Гриценко під час слухання зніційованого мною подання до Конституційного Суду України про скасування антиукраїнського мовного закону “Про засади державної мовної політики” від 3 липня 2012 року № 5029-VI 13 грудня 2016 року – це витвір московського істеблшменту, щоб ментально і політично прикувати Україну до Росії:

“В політичному лексиконі ще Радянського Союзу поняття та назва “русскоязычное население” з’явилося з вуст міністра закордонних справ СРСР Андрія Козирева. Воно вирросло з надр КПРС та КДБ, де бачили, що СРСР розвалюється і потрібно шукати зачіпки, які даватимуть право тримати його вкупі. Все це є незмінною лінією поведінки Росії” (див. <https://www.youtube.com/watch?v=-dqhp6WjZXU>, 13.12.2016).

Відтак 7 липня 2020 року на слуханнях того ж Конституційного Суду про начебто порушення прав “щодо російської мови та інших мов національних меншин, а не російськомовних громадян України...” (О. Долженков) в Законі “Про забезпечення функціонування української мови як державної” (від 25 квітня 2019 року) Павло Гриценко уточнив значення цієї словосполучки: “Російськомовні громадяни – це вираз побутової, пізньюрадянської і російської політичної риторики, який намагаються закріпити в Росії як нормативний і проітовхати в законодавство. В Україні сьогодні немає жодних перепон науковій, культурній, творчій самореалізації щодо представників будь-яких націй і народів, які проживають на території нашої держави” (<https://hromadske.radio/publications/hibrydna-ataka-putina-chy-zakhyst-rosiys-komovnykh-iak-konstytutsiynny-sud-slukhav-spravu-pro-zakon-pro-movu>, 7.07. 2020).

б) політично зумовлене мусування путінської теми “русскоязычного населення” у цьому позові – це підґрунтя гібридної війни Росії проти України, а зокрема проти тих людей, у цьому випадкові Ірини Фаріон, що в жорсткий, безпеліційний і обґрунтований спосіб викривають правду про роль і функції колоніального спадку України й основних трофеїв Путіна – “русскоязычного населення” – цієї п’ятої колони знищення Української Держави.

Наголошую, що наступальна й аргументована реакція на російську мову в Україні – це найкращий і дуже надійний спосіб усунути її з України. Саме звідси паніка Позивача на мою абсолютно слушну позицію для них: “кордони відкриті – гибанути швиденько і поїхати”, якщо не хочуть вивчити української мови та історії України. Крім того, після деокупації Донбасу слід провести репаспортизацію населення з перевіркою на лояльність до законів України і її державної мови передусім, що також так промовисто зачепило позивача. Ви обрали чужу мову, то їдьте в чужу, ворожу для України державу. Пошто лукавити та ще й ображатися? Я ж стою на сторожі своєї держави, за державний статус української мови, в якій заплатили життям тисячі українців, які не розуміли, як це українець може бути німецькомовний, польськомовний чи російськомовний. Це називається мовно-етнічна незбіжність, що є виявом шизоцентричності (соціолінгвальний термін американського соціолінгвіста Гавгена). Інакше, як я слушно висловила і тим начебто принизила позивача: “...немає російськомовного українця. Є або москаль, або українець”. Цю ж саму думку можемо прочитати у видатного мовознавця сучасності Олександра Пономарева: “Хто такі російськомовні? Вигадали термін російськомовне населення. Немає такого населення. Є росій-

щені українці” <https://www.umoloda.kiev.ua/number/0/188/107606>.

Звідки взявся сьогодні цей путінський жупел і основна морально-політична поразка українців – “русскоязычное население”? З лінгводицної політики Москви щодо України, починаючи з половини XVII століття, себто:

Лінгвоцид через сотні указів заборон української мови і, зокрема, найновішого рішення від путінських утворень на території Луганської та Донецької областей. У звіті від 30 червня 2020 року спеціальна моніторингова місія ОБСЄ підтвердила рішення російських окупаційних адміністрацій у Донецьку та Луганську встановити російську мову як єдину офіційну мову. Це передбачає вилучення української мови з регулярних навчальних програм вже з вересня 2020 року. Таким чином в окупованій частині Донецької області українська мова втратила статус державної, а статусу єдиної державної набула російська.

Очільник української місії при ОБСЄ наголосив: такий вчинок є ще одним свідченням повного контролю з боку Росії над територіями України, які вона агресивно окупувала (див. <https://schojno.com.ua/rosijska-bude-yedinoyu-ofitsijnoyu-movoyu-na-donbas-i-ukrayinsku-skasovuyut-navit-u-shkolah/>, 06.07.2020). Себто російська мова – це основний і неминучий інструмент контролю Росії над Україною, започаткований ще 1690 року та впроваджуваний тепер саме через псевдопоняття “русскоязычное населеніє”. Що юридично не випливає, те не існує.

Отже, позов в оборону “русскоязычного населення” Донецької та Луганської областей та ще й представника з окупованої Макіївки – це не просто цинічне і хамське оскарження державного статусу української мови як чинника національної безпеки та природної єдності країни, яку це “русскоязычное населеніє” руйнує, але й відвертий заклик через український суд зреалізовувати мовну політику Путіна в Україні. З огляду на це, вважаю за нагальну потребу запроваджувати кримінальну відповідальність за нехтування українською мовою. Саме про це мій законопроект, зареєстрований у Верховній Раді № 2601 від 21 березня 2013 року. Коли б такий закон ухвалили, зараз не було б війни. Бо Путін не мав би кого захищати. А вперті рускоязычні вчили б мову в тюремних камерах. Саме про це мій влучний вислів “по тюрмах розпіхати”.

Лінгвоцид через убиство українців. Телерішення московсько-українську війну з наслідками новітньої окупації маємо там, де не було української мови та історії України чи було їх найменше, зокрема, третина окупованого Донбасу і Крим.

Етноструктура цих теренів змінена через терор, репресії та Голодомор щодо українців у 30-70-і роки ХХ століття. Якщо у Донецькій області 1926 року проживало 64.1% українців і лише 26.1% росіян, то 1939 року українці становили вже 59%, а росіяни – 31%. На 1989 рік українців у Донецькій області було близько 50.7%, а росіян – 43.6%, себто за 63 роки відносна кількість українців в області зменшилась на 13.4%, натомість кількість росіян зросла на 17.5% (Я. Радевич-Винницький. Мова і нація, 2012, с. 51–52).

Таким способом сьогодні Путін отримав готовий в соціально-лінгвальному плані регіон для окупації з посильною допомогою так званого “русскоязычного населення”. Як повідомив екскерівник військового штабу ЄС генерал Жан-Поль Перрюш, збройна агресія Кремля спирається на російськомовне населення (<https://glavcom.ua/world/observe/putin-zahistit-usih-urjad-rosiji-avtomatichno-viznav-usih-ukrajintiv-rosijskomovnimi-633771.html>, 19 жовтня 2019 року).

Будь-які мовні переваги в бік російської мови — це поглиблена окупація України і втрата найосновнішого — нашої держави. Зазначений позов розглядаю саме в контексті воєнної агресії Росії щодо України з метою знищення її суверенітету та відновлення Російської імперії. Російськомовність — це підґрунтя путінської агресії з мотивацією захисту цього колоніального і постколоніального явища, що виникло через убивство українців, що триває і досі.

7 липня 2020 року член Конституційного Суду Ігор Сліденко під час розгляду Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної” за поданням 51 парламентаря риторично запитав у суб’єкта подання, регіонала О. Долженкова: “Чи відомо вам, що термін “російськомовні громадяни” є частиною воєнної доктрини Путіна?” (див. <https://www.umoloda.kyiv.ua/number/0/180/147878/>, 07.07.2020).

Отже, той, хто захищає “рускоязычное население” — захищає присутність Путіна в Україні. Саме проти цієї російськомовної присутності і спрямовані мої вислови, наведені в Позові начебто як такі, що приносять “гідність та честь громадянина України”. Лояльні громадяни України не створюють обґрунтованих умов для нападу Росії, а демонструють для початку свою мовну окремішність від неї.

Мотивація Путіна “захищати” “рускоязычное население” більше ніж очевидна: “Наголошу, що ми були змушені захищати російськомовне населення на Донбасі, змушені були відреагувати на прагнення людей, що живуть в Криму, повернутися до складу РФ” (<https://www.unian.ua/politics/1568831-putin-zayaviv-scho-rosiyabula-zmushena-zahischati-rosiyskomovne-naselennya-na-donbasi-ta-v-krimu.html>, 12 жовтня 2016). Зокрема, на вересень 2016 року (за даними голови СБУ Василя Грицака), на окупованій Росією території Донецької і Луганської областей розміщувалось від 4 до 6 тисяч кадрових військовослужбовців Збройних сил Російської Федерації. Згідно з оцінкою аналітика Stratfor Лорен Гудріч, чисельність російських військ, що діють в Донбасі, сягає розмірів 10 тисяч військовослужбовців, які діють у складі трьох–чотирьох армійських бригад. Загальна чисельність збройних формувань “ЛНР” і “ДНР”, при цьому, залишається невідомою.

Саме ці “захисники російськомовного населення” за останніми даними управління Верховного комісара ООН з прав людини за весь період конфлікту (себто московсько-української війни — І. Ф.), з 14 квітня 2014 року до 31 березня 2020 року, призвели близько до 44 тисяч жертв. За 6 років війни загинуло понад 13 тисяч осіб, з них близько 4 тисячі 100 українських військовиків та 5 тисяч 650 членів озброєних груп (див. <https://www.slovovidlo.ua/2020/04/14/infografika/bezpeka/shosta-richnyuapochatku-ato-cyfy-fakty>, 14 квітня 2020). Такою є ціна російськомовності тих, кого прийшов захищати Путін.

Лінгвоцид через ідею “рускава міра”.

Ідея “рускава міра” неможлива без російської мови і, зокрема, без цієї патології з назвою “рускоязычное население”, що насправді або зманкрутовані українці, або етнічні росіяни (за моїм чітким висловом, “це або раби, або окупанти”). Як зауважує ексрадник Путіна Андрій Ілларіонов, московсько-українська війна почалася “не 24 серпня 2014 року, коли батальйонно-тактичні групи регулярних російських військ перетнули міжнародно визнаний російсько-український кордон і вторглися на територію України.

Вона була розпочата не в ніч з 6 на 7 квітня 2014 року, коли диверсійні групи спецназу ГРУ почали захоплення адміністративних будівель у містах Східного Донбасу.

Вона була розпочата не в ніч з 26 на 27 лютого 2014 року, коли група російського

спецназу захопила будівлю Верховної Ради в Сімферополі.

Вона не була розпочата і 20 лютого 2014 року, в дату, викарбувану Міністерством оборони Росії як початок військової операції щодо захоплення півострова на медалі “За повернення Криму” (див. <https://www.radiosvoboda.org/a/26845325.html>, 11 травня 2020).

Дата початку путінської війни війни 27 липня 2013 року, себто початок роботи конференції з промовистою панславівсько-релігійною назвою “Православно-слов’янські цінності — основа цивілізаційного вибору України”, організованої проросійською організацією на чолі з В. Медведчуком “Український вибір”. На цій конференції Путін уперше публічно назвав російський, український і білоруський народи єдиним народом, а також чітко озвучив прагнення завести Україну і Білорусь, а також російськомовні анклавів в інших державах до геополітичного об’єднання “руський мир”.

“Тому ця війна, — зауважує ексрадник Путіна, — розпочата 27 липня 2013 року, закінчиться лише тоді, коли Володимир Путін, а також будь-які інші російські державні керівники на словах і на ділі безумовно відмовляться від політики заперечення державності, суверенітету і незалежності України та інших держав з російським та російськомовним населенням, коли вони визнають безумовне право громадян України і тільки громадян України визначати своє сьогодення і майбутнє, зовнішньополітичну і зовнішньоекономічну орієнтацію своєї держави. Підтвердженням серйозності таких намірів має стати припинення будь-яких агресивних дій проти України, включаючи і припинення лінгвістичної антиукраїнської агресії” (Там само).

Отже, саме поняття “рускоязычное население” як тенденція (себто “це або раби, або окупанти”) стало основою путінської ідеологічної доктрини “рускава міра”. Тому називати мої чіткі ідентифікації “недостовірною інформацією та негативною, вираженою в брутальній та принизливій формі” — це відверто на колаборантських засадах співдіяти з Путіним та проросійськими силами в Україні.

Підтвердженням конструктом ідеї “рускава міра” в Росії є скасування іспиту для громадян Білорусії і України для отримання статусу носіїв російської мови. Себто влада Росії дозволила вважати українців російськомовними: комісія може визнати зазначених громадян носіями російської мови без необхідної раніше співбесіди за умови, що вони добре володіють мовою: “Надання російській мові статусу державоутворюючої (правильно — державотвірної — І. Ф.) та ухвалення закону про визнання громадян України й Білорусії, які вільно володіють російською, — чіткий сигнал, що від ідеї відновлення Російської імперії в Кремлі відмовлятися не збираються. У такий спосіб Росія намагається інструменталізувати російськомовних громадян України і Білорусії, перетворивши їх на політичну зброю, яку спробує використати якомога ефективніше. Навіть якщо вони цього й не захочуть” (див. <https://glavcom.ua/world/observe/putin-zahistit-usih-urjadrosiji-avtomatichno-viznav-usih-ukrajintsivrosijskomovnimi-633771.html>, 19 жовтня 2019 року; Роман Малко. <https://tyzhden.ua/Politics/241682>, 26 березня 2020).

Отже, більшого самоприниження як через поняття “рускоязычного населення” годі знайти, бо це патологічне явище стало і причиною війни, і основою ідеї “рускава міра”. Українська мова на окупованих територіях, зокрема і в Мокіївці — це основний подразник до вбивства. Вона — головний ворог Росії, бо вона — основний маркер України. Зокрема, таким найрезонанснішим убивством за мову на Донеччині стала жорстока розправа 29 листопада 2019 року з Артемом Мирошніченком (див. Убили за

мову. За ідентичність. <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/5ded3c6ed0960/>, 8 грудня 2019 року).

Крім цього, позивач вирвав із контексту яскраві експресивні синонімічні ідентифікації розумово неповносправних людей, що за 30 років відновленої Української Держави не набули належної поваги до державного статусу української мови і сповна на них заслуговують: “бевзь”, що етимологічно означає “блазень” (ЕСУМ 1, с. 158, 204), “довбень” (< довбати), що означає “великий дерев’яний молот або велику палицю з потовщенням на кінці; йолоп” (ЕСУМ, 2, с. 99), “виродок”, що походить від інфінітива “виродитися”, себто “втрачати кращі риси, ставати гіршим, неякісним” (СУМ 1, с. 474), а також дуже поширена жаргонна словосполучка “сепар кончений”. Усі ці синонімічні номінації як неабияке багатство нашої мови вичерпно і влучно ідентифікують патологічну соціальну основу носіїв ідеї “рускава міра” в Україні і є підґрунтям для московсько-української війни.

Висновки

1. Позов і відкриття провадження в цій справі свідчить, що я влучно і болісно, а отже, бездоганно правильно за змістом і формою влучила в найогидніше мовно-суспільне імперське, колоніальне і постколоніальне явище України, що називається “рускоязычное население” — основний трофей Москви в Україні, підґрунтя московсько-української війни, соціально-демографічна основа внутрішніх конфліктів усередині країни та визначальний дестабілізатор її незалежності.

Понад то, вважаю цю політично коновану словосполучку “рускоязычное население” принизливою для ідентифікації громадян України і категорично відкидаю будь-які звинувачення мене в начебто “образливих висловлюваннях в брутальній та принизливій формі на адресу мешканців Донецької та Луганської областей”. Кожного мешканця тих територій у час деокупації слід репатризувати на лояльність до законів України та, з огляду на гостроту проблеми, ухвалити закон про позбавлення таких суб’єктів громадянства. В іншому випадкові — кримінальна відповідальність за зраду Батьківщини та пособництво московському агресорові, що в публіцистичному стилі має свої вербальні засоби вираження: “нам не треба до них пристосовуватися, нам треба їх маргіналізувати і шукати(!) статті кримінального кодексу, за які вони мають відповідати... Їх всіх слід позбавити паспортів обов’язково; якщо вони хочуть інтегруватися назад в Україну — іспит з української мови, з історії України і далі, що надзвичайно важливе: я б позбавила їх щонайменше на роки десять виборчого права”.

Всі мої висловлювання, наведені в позові, є чіткими, вичерпними та публіцистично експресивними характеристиками цього суспільно-патологічного явища, що є наслідком тривалої окупації України Росією від половини XVII століття.

2. Вигаданий псевдотермін “рускоязычное население”, чи “російськомовний громадянин України”, як зазначено в Позові — не є юридичною категорією. Що юридично не вписане — те не існує. Ці словосполучки — остання прив’язка України до колишньої тюрми народів СРСР і остання опора Путіна з завданням цю імперію відновити: “немає такого поняття, як “російськомовний українець”, а саме <...> “немає російськомовного українця. Є або москаль, або українець”. Офіційним стилем: є або русське, або засимільовані українці. Тому оперувати цим псевдотерміном, тобто витвором кабінетів КДБ та КПРС наприкінці існування СРСР та “виразом побутової, пізньорадянської і російської політичної риторики” (Павло Гриценко), означає ставати рупором часу окупації України

радянсько-московським режимом та бути поплічником Путіна у знищенні Української Держави.

3. Висунуті звинувачення в позові є частиною лінгвоцидної політики Москви та її російськомовних сателітів в Україні. Ця політика виявлена в нещодавній повній ліквідації української мови на територіях окупованих територій (від 30 червня 2020 р.), у катуванні та вбивстві людей за саме використання української мови, як наприклад, Арсена Мірошніченка з Бахмута, та в просуванні путінської ідеї “рускава міра” з російськомовними анклавами в основі. Саме ця системна лінгвоцидна політика впродовж близько 400 років призвела до явища денаціоналізації та манкуртизації українців, що в московських кабінетах оформилося як “рускоязычное население”. Тому цей позов на свою адресу сприймаю як ланку ланцюга лінгвоцидної політики щодо титульної нації — українців та категорично його відкидаю. Натомість позов суб’єкта подання має стати предметом розгляду СБУ як відкритої дії в Україні п’ятої колони Путіна.

4. Вичерпну ідентифікацію так званого російськомовного населення дав директор Інституту української мови НАН України професор Павло Гриценко: “...поняття “російськомовне населення” — це не риторична фігура, не термінологічна неточність-недогляд, а давно визначена наступальна зброя для політичної, економічної й територіальної експансії, “пристойний” привід для затаєних міждержавних конфліктів, заготовлені набої для майбутніх воєн” (Ірина Фаріон. Мовна норма: пошук істини. Івано-Франківськ, 2017, с. 211).

Вимога Позивача стягнути з мене 50 тисяч гривень і судовий збір 2 тисячі 942 гривні 80 копійок начебто як відшкодування за приниження “чести та гідності мешканців Донецької та Луганської областей та російськомовного населення України” може мати єдиний вияв — 30 юдинних срібняків в торбинці мого улюбленого рожевого кольору. І ще: у позові 44 (!!!) граматичні помилки, про які скажу окремо.

П.Н.

Це вже четверта спроба засудити мене за МОВУ:

1. 2003 року в часи розгулу медведчуківсько-кравчуківської партії СДПУ(о) з подання “російського молодіжного братства” у Львові мене звинувачено в розпалюванні міжнаціональної ворожнечі за блискучий, вже класичний, плакат моєї студентки Юлії Печух “Не знаєш. Не розумієш. Не шануєш” (і стрілочка з вагоном у бік Росії). Плакат — одна з робіт нашої дванадцятилітньої акції мовно-політичного плаката “Мова — твого життя основа” у Львівській політехніці (1998—2012 рр.).

2. У лютому 2010 року регіонал В. Колесніченко робив усе можливе, щоб засудити мене за мій майстер-клас у дитячому садочку Львова щодо вживання вироджених і потворних форм імен типу Міша, Даша, Саша (готую тепер про це спеціальну книжечку про дитяче мовлення).

3. 24 вересня 2013 року той самий Шевченківський суд м. Львова за позовом народного депутата комуніста О. Зубчевського ВИЗНАВ, що я принизила “честь, гідність та ділову репутацію” цього “таваріша” і постановив сплатити йому за вжити щодо нього слово “виродок” 20 тисяч гривень і 2 тисячі судових витрат, які цей виродок пообіцяв використати на підтримку російськомовних шкіл... Проте Касаційний суд скерував справу на новий розгляд, але ми на Майдані поможли комуністів на нуль...

Отже, не хотілося б, щоб Львівський суд знову повторив помилкове рішення в первинній інстанції.

Засудити українську мову неможливо, як і зупинити мене у використанні слів-патронів.

Тетяна МАЛАХОВА,

поетка, кіносценаристка, мешканка Горлівки, що на Донеччині

Наприкінці 80-початку 90-х по сходинах горлівського інституту іноземних мов кілька разів на місяць піднімався шляхетний дідусь — професор Ілля Стебун. Він приїздив з Донецька читати лекції для горлівських студентів, більшість яких добре знали, що цей “шляхетний дідусь” запроторив до мордовських таборів кілька своїх колег, які були “занадто українськими”... Студенти і викладачі знали про це, але робили вигляд, що перед ними нормальна людина. А може, деякі вважали нормальним писати доноси в КДБ і відправляти людей за колючий дріт (якщо згадати, скільки було закатовано патріотів в горлівських підвалах)...

А коли я була студенткою, тема Голодомору і ГУЛАГу була закритою — тільки пошепки, тільки між своїми... Отак пошепки студенти передавали один одному, що наш професор Стебун, літературознавець і критик, ходить, м'яко кажучи, з кров'ю на руках — на когось він добре “настучав” в 30-ті роки. Але з часом з'ясувалось, що не в страшні 30-ті, а в “затишному” 1977 році, коли був смачний пломбір, коли на екрані вийшов “Службный роман” Рязанова, коли всі були в захваті від “зіркового” фільму “По семейным обстоятельствам”, наш викладач доклався до ганебної розправи над Олексом Тихим і Миколою Руденком. Ілля Стебун звинуватив Олексу Тихого, що той схилився його до ворожої діяльності, даючи йому на рецензію рукопис “Мова народу — народ”. Стебун знайшов в тому рукописі “глибоко захований націоналістичний зміст”, “вороже нутро”... Це був 1977 рік, який так люблять згадувати некрофіли-совоколюби. Одні “стучали” в КДБ, других везли в кайданах в Сибір, треті їли пломбір і дивились “Собаку на сіні”, яка щойно вийшла на екрани...

Так от — Микола Руденко був засуджений на 7 років таборів суворого режиму і 5 років заслання... А Олекс Тихий до 10 років таборів суворого режиму і 5 років заслання. 5 травня 1984 Олекс Тихий загинув у таборі. До речі, в 1949-му році, коли піднялася хвиля боротьби з “космополітизмом” і життя стежка Стебуна могла звернути в бік мордовських бараків, Микола Руденко за нього вступився і врятував його життя... За це Стебун йому “віддячив” в 1977 році.

Та не думайте, що тільки мені довелося на власні очі бачити гулагівського Харона. Я впевнена, що багатьох мої ровесників навчали чи просто оточували “стукачі” і вірні пси системи. І нам тільки здається, що Голодомор і стукачі, ГУЛАГ і єжовські підвали десь далеко в історії. Насправді це було не так давно — моя рідна бабуся зі Слобожанщини, яка в 1933 році власноруч мила і ховала свою маленьку дочку, тими руками гойдала в 60-х роках мене, а пізніше мої дітей, народжених наприкінці 20 століття.

Згадаймо, за що вбили донеччанина Олексу Тихого — за працю “Мова народу — народ”! Це ще раз підкреслює, що імперія вважала ворогом будь якого захисника мови і намагалась його фізично знищити. Бо очевидно, що саме мова не дає стерти українців з лиця землі.

Сьомий рік триває війна з Росією. Гібридна... В застосуванні ворога і звичайна зброя, і слово, яке спрямоване “на створення внутрішніх суспільних протиріч через пропаганду з її переходом у інформаційну війну”... Отже, куля дорівнює слову в прямому сенсі.

Більшість українців усвідомили важливість мови і згодні, що вона перестала бути просто засобом комунікативного спілкування. Для нас мова стала захистом від зросійщення і знищення держави, а для ворога язык був і є засобом, який витравлює мови корінних народів, вичавлює їхню національну свідомість і робить народи

Судити Фаріон — це судити солдата, що стріляє у ворога

“руськими”. З нами такого не вийшло, ми усвідомили, що язык давно став крапельницею, яка несе нам в голови кремлівську пропаганду та ідеологію.

І тому сьогодні на тлі війни, смертей, катувань будь які “закидони” на захист Росії і языка мені здаються дивними. Я конкретно зупинюсь на конфлікті мешканця Макіївки Бориса Лубинського і політика, лінгвіста Ірини Фаріон.

Лубинський подав в суд на Ірину Фаріон, бо вважає її проукраїнську пропаганду образливою і принизливою для “руськоговорящего населения” Донбасу і усієї України. Тобто, Лубинський весь такий в білому вийшов з мечем захищати усіх російськомовних України (з чим я їх “вітаю”). Він тактовно мовчить, що значна частина російськомовного населення відверто підтримує Путіна, і гребе всіх до купи.

Цей “російськомовний громадянин України” “звертається до Суду з позовними вимогами про захист гідності та честі громадянина України...” і опирається на нашу Конституцію і закони, пленуми і постанови, але я ні на йоту не побачила в позові української позиції позивача.

Він звинувачує не зрадників, які в 2014 році кликали Путіна, перекривали дорогу ВСУ, а Фаріон — “Відповідач створив негативну соціальну оцінку” російськомовним громадянам в “очах населення України”. Невже якби не Фаріон, ми б отих мітингарів з портретами Путіна вважали героями? Невже у позивача немає претензій до тих, хто носив “супчики бурятушкам”, а тільки до Фаріон? Але він не торкається теми великої армії зрадників, які є і на Донбасі, і в Харкові, і у Львові. Він тактовно називає їх “російськомовні”...

Стисло це можна назвати так — язык подав в суд на мову, бо його начебто упісняють, ущемляють, принижують тощо... Цей Лубинський — юрист, і я вважала, що, напевне, на сьомому році війни це не перший його позов до суду. Можливо, він як юрист турбувався про долі закатованих в підвалах українців? Можливо, його обурило багаття в Криму, в якому горіли українські підручники? Можливо, йому не давали спати закатовані кримські татари? Можливо, він наразі переживає, щоб засудили вбивцю Артема Мирошніченка? Артем, нагадую, з Донеччини, і вбили його за мову. Можливо, він засуджує Путіна і тих песиголовців, які вели полонених вулицями Донецька? Можливо, він обурений тим, що буряти на танках хизувалися в Горлівці? Я не знайшла інших клопотань Лубинського щодо трагедій цієї війни. Його турбує виключно образа “руського языка”, вибачте, “російськомовних українців”...

Але найцікавіше наприкінці позову — цей “громадянин” в котрий раз бідається про принижену честь і гідність російськомовних громадян і просить Суд взяти до уваги, що він і його члени сім'ї “у 2014 році власними очима стали свідками військового протистояння у м. Донецьк та прилеглих територіях, відчуваючи жах від пострілів та вибухів артилерії на недалекій відстані, в результаті чого зазнали важких моральних страждань...”

Агов! Хто чинив протистояння, хто стріляв? Назви, хто винний, хто агресор! Ні! Автор не згадує про російську агресію і окупацію взагалі. Таке собі загальне звинувачення, з якого не розумієш, кого ж він винить у цій війні! Але всі ми знаємо: якщо людина на території України торкається теми війни і не називає Росію агресором, вважає, що винні всі і не “все так однозначно”, то 100 відсотків — на території Росії вона звинуватить Україну.

“...У червні 2014 року вимушені були покинути власну квартиру та виїхати за межі Донецької області у пошуках роботи та місця проживання, і до теперішнього часу вимушені були покинути в орендованій квартирі, відчуваючи себе соціально незахищеними громадянами України”.

Цікавий поворот. Він точно юрист? Чому ці претензії автор не подав Путіну і російській владі, своїм землякам, які будують ДНР? Хіба не вони кликали Росію, не вони винні в обстрілах, окупації, в тому, що люди вимушені були покинути свої домівки? Чому ці претензії — в позові до людини, яка бореться з російською пропагандою і кричить, що російська пропаганда йшла попереду російських танків? Прибічник “руського мира” звинувачує борця з “руськими миром” в тому, що “руський мир”, який він підтримує, приніс йому страждання! Здається, автор взагалі не вважає Росію винною в своїх бідах.

Тепер ви розумієте, чому я на початку допису згадала Стебуна і його доноси в КДБ?

Але я хочу нагадати, що я також з Донбасу. Я жила там понад 30 років, викладала російську мову, взагалі 50 років розмовляла російською, але не вважаю слова і роботу Ірини Фаріон принизливими і образливими, бо я не отождою себе з Росією і “руським миром”, і як громадянка України, яка вболіває за безпеку країни, перейшла на українську! Звичайно, колись і я вірила тому, що про Фаріон пишуть ЗМІ. Я, колишня вчителька російської мови з Донбасу і экс-московська сценаристка, колись робила круглі очі, коли чула про Ірину Фаріон. А коли побачила її поруч з собою, то очікувала конфлікту... Це сталося на сцені Майдану 18 лютого 2014 року. Коли я прочитала свій вірш “Здравствуй, мальчик за серым щитом”, до мене сценою попрямувала Ірина Фаріон. Моя перша думка була така: “Зараз вона жбурне мене зі сцени за вірш російською мовою”. А вона обійняла і щиро подякувала за те, що я згадала у вірші її земляка Романа Сеника... Я зробила “контрольний постріл” і сказала, що я з Донбасу. На що пані Ірина сказала: “Як добре! Отже Схід і Захід разом”.

Пізніше ми знову зустрілися з нею, але вже на іншому “майдані” — на сторінках ФБ, де говорили про захист української мови і висвітлювали роль мови в відродженні країни і в боротьбі з окупантом. Ставлення до Ірини Фаріон мінялося разом з моїм ставленням до мови і до Росії. Врешті решт, до війни! Коли я вважала Росію братньою країною, Фаріон здавалась мені дивною, коли почалася війна і я ще була “ка-

каяразница”, моя думка не дуже змінилася. Але коли я усвідомила, що будь які прояви “руського мира” і “язык” — найпотужніша зброя окупанта, і що саме вони, а не гармати, можуть нас знищити, я абсолютно погодилась с Іриною Фаріон. А зрадників і “какаяразница” вона не любить всіх — хоч львівських, хоч харківських.

Більш того — я ніколи не відчувала себе “притесненной” до того дня, доки моя родина не почала розмовляти українською. Бо саме тоді я відчула, що “притесняють” саме мову. В Україні дуже мало робиться для вичавлювання російської пропаганди і “руського мира”, а вони, між іншим, предтеча танків! І сьогодні судити Фаріон — все одно, що “перестати стріляти”, все одно, що засудити солдата, який стріляє у бік ворога на Сході...

Фаріон буває занадто різка? А що робити, коли ми програємо в інформаційній війні? Коли наша “лагідна українізація” лагідно випарувалась і дала нуль результату. Який там нуль — навіть сприяла розквіту зросійщення, бо не можна лагідно витіснити бандита, який прийшов тебе убивати.

“Російськомовні українці” — це нонсенс в умовах гібридної війни. Російською мовою написано 100-200 літературних шедеврів і 20 мільйонів карних справ, бо саме стільки людей пройшли через Луб'янку, ГУЛАГ тощо.

І не треба наполягати, що Донбас російськомовний. Його зробили російськомовним штучно: кулею, ножом, вогнем, голодом. Українців Донбасу вбивали Голодомором, вивозили до Сибіру, нищили морально і впихували в їхні хати костромських і уральських переселенців. Микола Руденко, до речі, родом з Луганщини, а Олекс Тихий — з Донеччини.

Я розумію, чому вороги оголосили війну Фаріон — своїми дописами, студіями на ютубі і на ТБ вона виховує тисячі патріотів. Ось приклад. Ми йдемо з нею вулицею Львова, нас зупиняє хлопець, студент духовної семінарії зі Сходу України, і каже, що пані Ірина і її просвітницькі програми “Велич особистості” (усі 160 випусків) зробили його українцем... В той же вечір у нас був захід “Від книги до мети”, після закінчення якого до нас підійшла дівчинка, яка приїхала з Чернігова, щоб зустрітись з Фаріон, бо завдяки їй дівчина стала націоналісткою.

Особисто скажу за свою родину. Більших російськомовних треба було ще пошукати! Мій батько з В'ятки, мама з Сахновщини, але родина була російськомовна. Моя донька пішла в школу в Горлівці, закінчила в Москві, вчилася на режисера, знімалася в кіно, але ще до Майдану повернулася в Київ зі словами: “Росія не моя країна”. Тривалий час вона була “какаяразница”, доки не подивилась студії Фаріон про мову і українців. Зараз вона виховує трьох синів, усі вони розмовляють лише українською, бо не можна будувати, захищати, обстоювати Україну, якщо твої діти і онуки розмовляють мовою ворога.

І зараз ми спостерігаємо не дуель Фаріон — Лубинський, а бій мови і языка, Стуса і Мотороли...

У соцмережах не раз висловлювалась думка, що “руський мир” ще буде у нас вимагати матеріальну компенсацію і виставити саме нас винуватцем. Подивіться уважно цей позов. Ні слова про агресію Росії, ні слова про її ворожу пропаганду і трагічні наслідки зросійщення...

Тож будьмо пильними — нам тільки здається, що Голодомор і стукачі, ГУЛАГ і єжовські підвали десь далеко. Луб'янських шісток навколо — хоч греблю гати.

Чи стане Волинь туристичною Меккою?

Закінчення. Початок на стор. 1

Тобто, головне — це конкурентні переваги. Кожен регіон хоче залучити до себе туристів і “поласувати” частиною їхнього бюджету. Тому для того, щоб цей шматок “пирога” був достойний, потрібні конкурентні переваги.

Конкурентна перевага (регіону в аспекті туризму) — це унікальні атрактори (об’єкти, що притягують туристів), які забезпечують території перевагу над прямими найсильнішими конкурентами (наші конкуренти: Рівне, Львів, Київ, Варшава, Париж, Лас-Вегас).

Конкурентні переваги повинні відповідати трьом вимогам:

Давати унікальну цінність для споживачів (таке, чого ні у кого немає і що дуже цікаве);

Високу продуктивність (генерувати адекватний грошовий потік);

Функціонувати протягом тривалого часу (важко копіюється).

Із наведених вимог до конкурентних переваг бачимо, що ставок із карасями та пивзавод, якими хизувалися можновладці перед гарантом, м’яко кажучи, не дотягують.

Таким чином, щоб створити стратегію розвитку туризму необхідно: дослідити світовий (національний) досвід формування атракторів, щоб не вигадувати велосипед і створювати подібне (провести аналіз зовнішнього середовища), вивчити наших конкурентів, щоб зрозуміти, що вже зроблено, щоб не стати “другим”; дослідити наші можливості (історико-культурні, ландшафтні), провести аналіз внутрішнього середовища та подумати, куди докласти зусиль — адже стратегія передбачає концентрацію ресурсів у визначеному напрямку. Бо якщо пробувати зробити щось скрізь, це означає — ніде.

На основі отриманої інформації сформувати конкурентні переваги, вони мають відповідати наведеним критеріям. Потім потрібно створити цілі, щоб реалізувати конкурентні переваги.

Про цілі: вони мають бути **ВЕЛИЧЕЗНИМИ** і майже нереальними, такими, щоб коли вперше їх озвучуєш, слухачі крутили пальцем біля скроні. Без цього нічого не буде.

Цілі мають бути на кшталт тих, які поставив Олег Самчук, коли вирішив зайнятися трансплантологією в районному центрі (Ковелі) і організував першу пересадку серця в Україні за останні 15 років, або як ті, що поставив Петро Пилипюк і першим створив підприємство з виробництва торгового обладнання, яке сьогодні є одним зі світових лідерів у цій галузі.

Такими, як колись ми ставили собі, першими створюючи франчайзингову мережу “Наш Край” 20 років тому, коли ще слово франчайзинг вводило всіх у ступор, але яка сьогодні є лідером українського ринку ритейлу. Такими, як тоді, коли ми створювали Музей сучасного українського мистецтва Корсаків (ніхто не вірив, що у Луцьку це можливо, дехто досі сумнівається).

Після того, як поставили цілі, потрібно встановити критерії їх досягнення (виключно у цифровому вираженні) та створити проекти, які дозволять досягати цих цілей.

Ця методологія є універсальною і підходить для створення та реалізації будь-якої стратегії. Зрозуміло, що я актуалізував тільки

основні етапи не вдаючись у деталі (стратегічний менеджмент зазвичай викладають у вишах протягом 1,5 року, а тут — у 10 абзацах).

Та повернемося до туризму на Волині.

На мій погляд, щоб зробити із Волині туристичний регіон, потрібно на основі державно-приватного партнерства (наголошую — партнерства, а не “дербану”) створити туристично-рекреаційний кластер, куди б увійшли: рекреаційні зони, історико-культурні атрактори, туристичні підприємства, навчальні заклади (не обов’язково їхати до Польщі, щоб потім гордитися “європейською освітою”, в Україні є багато достойних вишів, які дають справді європейський рівень знань), підприємства інфраструктури, органи влади і обов’язково інкубатор, який би навчав підприємців туристичним технологіям та генерував туристичні стартапи.

І перспективи такого кластеру сьогодні, враховуючи доступність кредитних коштів та наявності пандемії COVID-19, яка обмежила пересування по світу — надзвичайні.

Які ми маємо можливості, на основі чого можна формувати конкурентні переваги: прикордонне розміщення, Світязь, Шацький НПП, НПП Прип’ять-Стохід, НПП Цуманська пуша, сільський рекреаційний потенціал, замок Любарта, МСУМК, Луцький художній музей, Музей “Волинської ікони”, Музей військової техніки, музей Лесі Українки, архітектурні пам’ятки у Володимир-Волинську, історико-меморіальний заповідник “Поле Берестецької битви” та багато інших. Але цього не достатньо — і про це свідчать невеликі туристичні потоки: Волинь — 0,1 мільйона туристів за рік, Метрополітен — 7 мільйонів, Лувр — 9 мільйонів, Лас-Вегас — 50 мільйонів. На Волині 1 турист припадає на 10 жителів області, а у Лас-Вегасі 10 000 на 10 жителів — є куди рухатися.

У скептиків відразу виникне думка: куди нам до Парижу, чи Більбао! Але це просто питання величини цілей; яку мету поставимо — те і будемо мати. Я прибічник парадигми, що краще померти, досягаючи чогось великого, аніж все життя насолоджуватися мізерним.

Щодо волинських атракторів, то подібні є у кожному регіоні України (Європу я не розглядаю — історико-культурну спадщину вони зберегли значно краще від нас, а чистими озерами чи залісненими горами там когось важко здивувати). Тобто для того, щоб зробити щось серйозне у масштабах хоча б Європи, а бажано світу, нам потрібно, щоб наші об’єкти були унікальними, продуктивними та важко копіювалися, щось на кшталт Діснейленду, Ейфелевої вежі, Єгипетських пірамід, Лувру, Прадо, Айронбрідж, Скансен, Бімш, Більбао.

Пропоную розпочати зі Світязя — чому би не перетворити його в один із центрів світового велотуризму: збудувати екологічну велодоріжку навколо Світязя та з’єднати із лісами та озерами Шацького національного парку? Маршрут міг би становити декілька сотень кілометрів. Зробити інфраструктуру, а на зиму на доріжках організувати траси для бігових лиж. Залучити інвесторів, щоб збудувати декілька мережових світових готелів — і я певен, що за 5-10 років мільйони туристів

будуть насолоджуватися краєвидами парку та витрачати кошти, які раніше витрачалися у Швейцарії, Тасманії, Провансі, Ірландії.

Є ще один шлях, як зробити зі Світязя центр світового туризму. Відомо, що вода цього озера, а також Пісочного, яка тут у достатній кількості, допомагає при артриті та шкіряних захворюваннях (дерматитах, псоріазі) — чому б не інвестувати у дослідження, розробити методики та збудувати сучасні діагностично-лікувальні центри, які б забезпечили цілорічний медичний туризм? В Ізраїлі є Мертве море, а чому б у нас не зробити Живе море?

Щодо НПП Прип’ять-Стохід та Сваловичів (надія і опора сучасної влади) та інших екологічних сайтів музеїв, я без сумніву ЗА, проте недостатньо просто на банері намалювати маршрут (це міг робити лише Джельсоміно — це у нього малюнки оживали), потрібно дослідити світовий досвід, а прикладів безліч — “Айронбрідж”, “Скансен”... І зробити щось на кшталт етнографічного сайту-музею. Тоді це буде викликати гордість, а сьогодні це істо-

рія, яка руйнується і зникає; гори сміття, які залишають туристи та кінознімальні колективи; пенсіонери, які страждають від відсутності елементарних засобів для існування — наравду сумно.

Щодо Луцька, чому б не об’єднати Замок Любарта, площу ринок та парк імені Лесі Українки в одну концепцію і не зробити український парк розваг типу Діснейленд, щоб не тільки з нашої держави приїжджали сім’ї на відпочинок, а й з Європи. Запросити експертів, які б створили проект із новітніх атракціонів, які були б об’єднанні однією ідеєю (Лісова пісня, чи середньовічний етнос...). Потрібні бажання, одержимість та небайдужість.

А ще ми маємо багато кордонів, то можемо стати центром медичного туризму, адже ціни у нас у рази на медичні послуги нижче світових, а рівень лікарів досить пристойний. Адже ми не гірше інших можемо надавати послуги зі стентування, шунтування, трансплантації органів, малоінвазивних оперативних втручань, стоматології, лікування онкології. І зараз у світлі медичної реформи — фантастичний момент, щоб стимулювати приватний капітал інвестувати у цю галузь. І який регіон зробить це першим, той і стане “Кока-Колою”.

До речі, наша інвестиційна компанія (Volwest Group) має намір створити у Луцьку медичний кластер (технопарк), який буде включати акселератор, бізнес-інкубатор, навчальні та медичні заклади, наукові інституції, він буде розвивати стартапи у галузі меди-

цини. Ми переконані, що саме сьогодні настав час для інвестицій у медицину, тобто відчинилася “інвестиційна квартира”: медична реформа, COVID-19, інноваційна революція, гаджеталізація, телемедицина, велика різниця на медичні послуги в Україні та світі при співмірній їхній якості.

А ще ми можемо розвивати івент-туризм, у нас є хороший досвід, адже фестиваль на хвилях Світязя ще у 90-ті збирав тисячі людей, чому б його не відновити, або створити щось нове, адже Юрмала значною мірою живе лише завдяки фестивалям. Це не складно і не дорого, і я певен — приватно-державне партнерство тут також буде ефективним.

А візьмемо німецьке місто Кассель, де проживає 200 тисяч населення і де проходить всесвітньо відома виставка творів мистецтва “Документа”, яку за декілька місяців оглядає більше мільйона туристів, це кількість туристів, які відвідують Волинь за 10 років. Ми можемо робити щось подібне, адже у нас є МСУМК, Луцький художній музей, Музей Волинської ікони тощо.

Повернуся до презентації президенту туристичних маршрутів Волині (про МСУМК ні слова), але йому, перебуваючи у Замку Любарта, розповідали про карасі та пиво, а поряд, за 50 метрів, у Луцькому художньому музеї знаходиться картина Хосе де Рібери, подібної не має не лише Україна, а і Лувр, Метрополітен і навіть Прадо, і ринкова вартість цієї картини 500 млн доларів (це для тих організаторів зустрічі, хто не знає хто такий Рібера).

Лише ця одна картина при правильному позиціонуванні може стати українською “Моною Лізою”, а ще там є Пусен, Снейдерс, Лукас Кранах-старший, Айвазовський. Я розумію, що цього у Любліні не вчать, але на Волині достатньо експертів, які можуть надати цю інформацію, та у них ніхто не питає.

Всі ці пропозиції щодо формування туристичного кластера потребують серйозних маркетингових досліджень, та це не складно, і в Україні є низка компаній, які у колаборації з іноземними спеціалізуються на цьому.

Щоб все це реалізувати, потрібно провести ряд сесій стратегічного планування на яких верифікувати ідеї та поставити ВЕЛИКІ цілі, також потрібно залучити місцевих та міжнародних експертів, потім створити проекти та поставити керівникам відповідальних людей і реалізувати їх.

І кожен, хто візьме участь у цих проектах, у недалекому майбутньому буде насолоджуватися роботою та значущими досягненнями, як зараз Самчук насоло-

джується, що організував першу пересадку серця; Пилипюк, що зростив міжнародну компанію, лідера ринку; Корсаки, що створили МСУМК, Адrenalін, Наш Край, CID Media Group.

А ще хочу нагадати, що “хороше — ворог великого” і посередність зазвичай убиває геніальне — це потрібно пам’ятати, коли ухвалюють рішення на користь буденних цілей: як то реконструкція Театрального майдану у кращих традиціях соцреалізму, на черзі інвалідація Замкової площі...

Я розумію, що є виборці: “...А що вони скажуть...?” Але коли ми говоримо про значущі речі — це потрібно перетерпіти, потрібно ризикнути своєю кар’єрою, як це робив Черчіль, як це робив мер Більбао, як це робили усі, хто досягнув чогось великого — і у довгостроковій перспективі, якщо Ви були чесним, робили все професійно, наслідки ваших виборів вам віддають як мінімум хорошим словом, хоча найкраща дяка для кожної людини — це самоповага, яка формується, коли усвідомлюєш, що зробив все, що міг.

У нас восени будуть вибори, і я зичу всім нам, щоб громади очолили саме такі великі, одержимі, професійні люди, які зрозуміють Волинь туристичною Меккою — і тоді поруч із нами у кав’ярнях та ресторанах будуть сидіти китайці, індійці та афроамериканці, а європейці будуть працювати барменами та офіціантами.

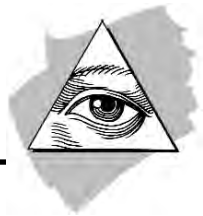
Також вважаю за доцільне актуалізувати, що туризм — це лише один із напрямків, які необхідно розвивати в області, а ще можна створити ІТ-кластер і запросити до нас світові компанії з цієї сфери, вони люблять гарну природу і чисте повітря (потрібно подумати про ще якісь преференції).

А ще можна сконцентруватися на органічних продуктах і позиціонувати Волинь, як регіон №1 у цьому секторі сільськогосподарства, а ще можна розвивати сільськогосподарське машинобудування, адже ми маємо необхідні для цього виробничі майданчики та потужний технічний університет (можна також перетягнути до нас із Китаю глобальних виробників) тощо. Головне — підібрати компетентних людей і не забувати про конкурентні переваги.

І на завершення хочу владі оголосити “тимчасове” перемир’я (хоча залишаюся при думці, що критика — це найкраща порада) і запросити до нас у МСУМК керівництво області, усіх керівників районів, ОТГ, міст, усіх, хто відповідає за туризм та культуру, а також всіх охочих можновладців, кому це цікаво (формат та дати такого унікального дійства потрібно проговорити у робочому порядку).

Ми організуємо екскурсії, конференцію, яка матиме виключно практичний характер (робоча назва наприклад: “Туризм та місцеве самоврядування”), послухаємо знаних у цій галузі спікерів, обміняємося досвідом, проговоримо про можливі спільні проекти. У рамках зустрічі обов’язково відвідаємо Луцький художній музей та Музей Волинської ікони. Я переконаний, що таке спілкування принесе багато користі нашій чудесній землі — славній Волині.

Віктор КОРСАК

Живописець Василь Копайгоренко: володар власної манери письма

Андрій БУДКЕВИЧ (Буткевич),
історик мистецтва

Для сотень, а то й тисяч художників заповітною мрією є віднайти свій почерк у малярстві. Для більшості навіть професійних художників мрія залишається нездійсненою. Василь Копайгоренко володіє цим справжнім даром, хто бодай один раз бачив його картини, то за другої нагоди не буде видивлятися ім'я художника в нижній частині роботи, впізнає одразу.

Мама митця — Іда Миколаївна Копайгоренко — Троцюк, український скульптор, вчилася разом з Аллою Горською. Дружина — Олена Баликова, професійна художниця, син Артем — теж живописець, навчався в НАОМА. Сам пан Василь 1980 року закінчив Київський державний художній інститут, факультет живопису.

Із монологу митця (ч.1): “Я мав чудову нагоду вчитися у Віктора Зарецького. В інституті отримав добрий вишкіл в майстерні професора Віктора Пузиркова. Та художником мене зробив Михайло Дергус, я його учень. Він найбільше вплинув на мене і підштовхнув до того, що роблю сьогодні. Доводилося бачити неодноразово, як працює з кольором, як тонко відчуває не тільки колір, а і пляму, форму, він був формалістом. Ідеї, теми у мистецтві важливі, але тоді, коли “лягають” на знання. Художник повинен мати добру академічну освіту. Я захопився вишивкою, техніка і композиція звітти, отримав внутрішній поштовх — до поєднання олійного живопису і вишивки. Петро Гончар якось промовив: “Не думав, що може бути таке поєднання...”. Люблю декоративне мистецтво, килимарство.

Малюю, що душа вимагає. Не люблю писати під конкретну дату або виставку”.

Коли був створений “Світовид”, — гурт українських митців, була то подія не рядова, а справжнє явище... Ідея створення належала В. Копайгоренку, а підтримали задум М. Приймаченко, В. Гарбуз, В. Корчинський, О. Івахненко, М. Стороженко, П. Гончар, В. Шишов. Як же фундаментальні цінності об'єднали творчих осіб?

Вартує зупинитися на думці

Ю. Еволи: “Культура в істинному і вищому сенсі, як у стосунках окремих осіб, так і відносно народів — виникає тільки там, де подолано рівень тотемізму, тільки там, де расовий елемент, навіть сприйнятий містично, не є останньою інстанцією; тільки там, де окрім крові проявляється сила вищого, метабіологічного, духовного і “сонячного” типу, не та, що походить із життя, а, навпаки, та, що визначає життя, і при цьому змінюючи і перевтілюючи його, надаючи йому (життю) форму, якої воно раніше не мало, звільняючи його від усіляких домішок тваринності і прокладає різноманітні шляхи для реалізації різних типів особистості. В цьому випадку етнічна традиція не руйнується: вона залишається основною, невіддільною від духовної традиції. У співвідношенні біологічного і духовного факторів, саме другий є підтримкою першого, і ніяк не навпаки”.

Важливий чинник — національна свідомість, формується навіть не століттями... Суттєвий вплив на неї має довкілля, яке в певному розумінні формує народ, а в нашій країні є і лісостеп, і степ та гори... Народ, що з давніх давен живе на звичній для нього території, ніколи не зникне як такий.

В 1994 році вийшов каталог “Світовиду”, передне слово написав Ігор Бугаєнко. В другому каталозі, що з'явився у 1999-му, вступ і тексти про митців авторства Володимира Підгори. Це видання потовщило за обсягом, кожен із творців представлений тут п'ятьма роботами. Товариство збагатилося на нові імена: В. Мовчан, М. Горловий, М. Кочубей, А. Марчук. “Братство преподобного Аліпія” виникло в той же період — роки сильного духовного піднесення українства і було споріднене за своєю місією зі “Світовидом”.

Монолог художника (ч.2): “Люблю історію, особливо українську, вона дає поживу тематичну. До прикладу, Трипільська культура, яка там глибина! Сюжети для картин беру з міфології, з поїздок, надихає народна пісня.

Тепер люди інші, села інші, бачу ці зміни. Раніше передавали досвід, знання, навиків від старших до молодших. Щось зникло,

але прийшло нове, може й на краще, я не знаю...”

Про що ж промовляє малярство Копайгоренка? Прислухаймося до думки В. Кирунчика: “Мова є свідком і наслідком вікових процесів, результатом генетичного виживання етносу. Мова як результат історичної ходи, вона — живе дерево мислі, яке або квітне, укорінюється і розростається, або хворіє, нидіє і всихає. Через мову (живописну теж, А.Б.) найкраще можна розгледіти діДухів народу, обрати віру. На її базі, за її допомогою, подібно до математики можна прорахувати, вивести і довести в зворотному порядку історичні дані, зв'язки, скласти ніким не підтасований первісний малюнок”.

“Веди” — гімн живій природі. Заохочують людей жити у злагоді з ритмом дихання Природи. “Віті да Бгу” — вітаємо Дажбога. Закликають спілкуватися з рослинами, тваринами, вітром, річками, — чисто ведійська традиція.

Сатья — юга іменувалася Золотим віком, бо на планеті домінували правдивість, мудрість, єдність з Богами.

Чи не про це картини героя тексту?!

І про не менш значиме... Архетип — характеристика універсальної підсвідомості, форма (за Платоном), по своїй наповненості споріднена зі світом ідей. Спадкові характеристики психе, риси характеру. Архетип — своєрідний “портрет” душі людської. Життєвий досвід заповнює ці форми добрими думками і відповідними діями. Архетипи К. Г. Юнга, його великий внесок в Психологію. Він довів, що особа складається з трьох категорій — його, особисте несвідоме і колективне. У третю групу входить термін “архетип”.

Колективне несвідоме, найнижчий шар індивіда, “сейф” прихованих ознак пам'яті предків. Архетипи — вроджені ідеї або

спогади прашурів. Вони схилиються до своєрідного сприйняття і реакції на певні події, явища, тут криється і загадка вибуху емоцій з будь-якого приводу.

Художник володіє багатою уявою. Вона дає йому можливість мати точне бачення речей, якими він збагатився завдяки мітам, легенд; образи, які виникають в його уяві, стають зримими, реальними, коли бачиш їх на картині — віриш, що цей герой існував справді колись... Можливо, митець наділений особливим баченням, за допомогою котрого осягає природу персонажів своїх робіт.

В 2014-му році з'явився проєкт двох творчих осіб — поета і перекладача Сергія Ткаченка і художника Василя Копайгоренка. Вийшла з друку книжка “Під зна-

Де люди думають і діють
напрошки,
Де правда, істина і совість —
ще жива,
Де смыслом сповнені людські
діла й слова...”.

Монолог художника (ч. 3): “Зараз викладаю в Київській державній академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. Мені якраз і хочеться працювати з декоративним мистецтвом, наголошу ще раз, де усе будується на кольорі. Раніше це був технікум, який хотіли закрити, ліквідувати, багато зусиль доклав народний художник України В. Прядка, щоб навчальний заклад зберегти, допоміг у цій справі і М. Дергус. За відновленої державності України технікум став інститутом, його також намагалися закрити, бо був національного

ком Ярила”, це не що інше, як перегук, діалог між поезією і живописом. Спроба оригінальна, їм вдалося показати паралелізм, спорідненість думок, змістів, образів людей, у віршотворенні і малярстві. До прикладу, у книжці сусідять картина “Косовиця” і вірш “Самому собі”, своєрідний дует. Прислухаймося до уривку з нього:

“В той край вертається,
де подруги й дружки,

спрямування. Особливо муляв очі цей ВНЗ Д. Табачнику, коли той був міністром.

Двадцять років педагогічної роботи, а мені до душі викладацька праця. Є в мене колекція, різні артефакти, збираю їх, зокрема, козацькі люльки. Кулю з козацького мушкетера ношу при собі...”.

Творча робітня митця знаходиться на території Києво-Печерської Лаври. До цієї святині віками йшли очистити душу з далеких країв, різні верстви людей. Доктор психології О. Губко писав: “Тут здійснюється містерія, висока магія душевного очищення (а не тільки “відпущення гріхів”), підзарядження високою снагою, пасіонарною енергією. Прочани інстинктивно, інтуїтивно це відчували...” У цьому приміщенні, з вікон якого розгортається розкішний вид на велику ріку Дніпро, а поза нею — висотні будинки світлих кольорів, тут так добре себе почуваєш... На стіні картина, а з неї на мене дивилася вершниця на коні, амазонка зі списом, а внизу лев печерний, ліворуч дуб стоїть. Знаки і символи...

Опісля густого, змістовного спілкування з художником, який носить таке красиве козацьке прізвище, віриться, що доба невігластва, як в царині духовності, так і в політиці, наближається до безславного занепаду. За непростих обставин, але постає Оновлена Україна, у котрій — живописці, поети, співаки, науковці, відродять славних дух Старого Києва і України. Василь Копайгоренко оцю справу робив малярськими засобами усе своє життя...

Володимир ГОЛОСНЯК: «Чекаю на зустріч з глядачем»

У липневі дні відзначив свій ювілейний день народження заслужений артист України, керівник Арт-центру імені Івана Козловського Національної оперети України Володимир Голосняк. Сьогодні пан Володимир – гість “СП”.

— Я народився в радянській час у селі на Львівщині, — згадує актор. — Воно розташовувалося далеко від інших сіл, тут не було сільської ради. З радянських інституцій в селі була тільки восьмирічна школа. Такі села називають “глухими”. Однак збереглося багато традицій, які я бачив змалечку на власні очі. Церква була закрита, але біля неї на Великдень водили гаївки. Було багато інших красивих звичаїв, серед них — Різдвяний вертеп.

Потім наша сім’я переїхала в інше село. Воно було більш розвинуте. Крім школи був будинок культури, гуртки для дітей. Там мені поталанило зустріти людину, яка дуже серйозна вплинула на мій вибір, на те, як далі пішло моє життя. Це була мама мого приятеля і однокласника. Вона належала до шляхетного роду, пам’ятала довоєнне життя, була справжньою інтелегенткою.

У родині Олександри Романівни Черпиги я побачив зовсім інше життя. У них було на полицях багато цікавих книжок, які я брав читати. Олександр Романівна писала вірші, чудово мовувала, грала на музичних інструментах. На новорічні свята та до інших святкових подій ми в школі готували невеличкі сценки. І пані Черпига писала сценарії і була режисеркою. Ця жінка пробудила в мені любов до театру, любов до мистецтва. Потім став цікавитися, куди можна вступити на навчання і як стати актором. Одного разу нас повезли на екскурсію до Києва. Я відпросився у вчителів і побіг на Ярославів вал до театрального інституту. Були зимові канікули останнього року мого навчання в школі. Тоді ж був перший етап прослуховування майбутніх абітурієнтів. Для того, щоб взяти документи для вступу в інститут, треба було мати щасливий папірець, що ти пройшов таке прослуховування.

Оскільки я займався у художній самодіяльності, знав байки, вірші, то вирішив пройти прослуховування вже цього дня. Але ж спеціально не готувався, то його не пройшов. Мені порадили взяти інший матеріал і приїхати весною. Навесні я приїхав до Києва вже з матір’ю і отримав цей щасливий папірець.

Роки, проведені у театральному інституті (нині Національний університет театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого) вважаю найщасливішими в моєму житті. Дуже поталанило з майстром мого курсу — народною артисткою України Іриною Олександрівною Молостovou. Запоем читав книжки, відкривав для себе світ мистецтва, дізнавався якісь нові речі, раніше невідомі для мене інформацію. Зараз інтернет в якійсь мірі зрівнює можливості людей, які живуть в селі і в місті, розвиватися в культурному сенсі. В ті часи було інакше.

Крім Ірини Олександрівни з великою теплотою згадую нашого викладача Олександра Ціановського. У нас був хороший курс. Прекрасні дипломні вистави.

До речі, зараз пишу книгу, це буде повість. Значна її частина — автобіографічна історія. Значну частину цієї повісті присвячу са-

ме театральному інституту, Татарці, де був розташований наш гуртожиток, юнацьким спогадам.

— Після закінчення інституту Ви працювали у театрах Львова та Києва.

— Спочатку був невеликий досвід роботи у Коломийському театрі, який тоді саме створювався. Були на нього великі сподівання. Проте, працював тут недовго.

Після цього я служив в армії. Закінчував виш у 1991 році, незабаром відбулося проголошення незалежності України, тож я служив уже в українських прикордонних військах. Останні місяці військової служби проходили в Івано-Франківську, де дислокувалася наша військова частина. Підійшов до своїх командирів і запропонував, що водитиму наших солдатів до театру і філармонії. Там тоді виступало тріо Маренічів, інші виконавці. Ще під час служби познайомився з керівництвом Івано-Франківського музично-драматичного театру, а після звільнення залишився там працювати.

То були дуже непрості часи. Люди намагалися вижити, їздили з кравчучками до Польщі. По всій країні велася стихійна торгівля. Театр був нікому не потрібен. Ходили лише його фанати. Зали ледь заповнювалися наполовину. Затримували зарплату, ми жили дуже бідно. Але по-своєму це був прекрасний час.

В Івано-Франківському театрі була чудова команда молодих людей. Приблизно в один час зі мною тут працював нині вже покійний Віталій Лінецький, Юрій Горбунов — нині відомий актор і продюсер, телевізійний ведучий. Багато інших талановитих акторів. Але обставини змусили кожного з нас шукати місце, де можна було краще розкрити свій талант, й зрештою, заробити грошей.

Хтось одразу поїхав до столиці, як скажімо Віталій Лінецький. А мій шлях повернення до Києва був складнішим і довшим. Спочатку вирішив далеко не їхати, а спробувати себе у Львівському театрі імені Марії Заньковецької.

Пройшов прослуховування у народного артиста України Федора Миколайовича Стригуна. Він взяв мене до театру, я кілька років працював у Львові. Був задіяний у виставах Алли Бабенко — режисерки, яка сповідувала цікавий психологічний театр. З особливою теплотою згадую участь в її виставах “Мадам Боварі”, де грав Леона, і “Моральність пані Дульської”, де виконував роль Збизжа.

Але потім склалася до болю знайома багатьом акторам ситуація, коли твої внутрішні запити вищі, ніж те, що ти отримуєш реально у театрі. У Львові була велика кількість талановитих людей. На всіх ролей, матеріалу, який брали до постановок, не вистачало.

Звичайно, можна було б почекаати, але я обрав інший шлях. Вирішив їхати до столиці і шукати щастя вже тут. Покинув Львів, хоча й досі з приємністю згадую ті часи і акторів, з якими разом працювали на сцені. Особливо народного артиста України Бог-

дана Козака. На мою думку, це один з найкращих акторів нашого часу. Виходити з ним на одну сцену було для мене величезним щастям.

А ще Львів надихнув мене на написання віршів. Деякі з них увійшли до поетичної збірки “Ти, твій блазень та інші”. Ніде мені так добре не писалося, як у Львові.

— Отож Ви опинилися в Києві.

— Тут панував дикий капіталізм. Київ вирував. З’являлися нові телевізійні канали, пробували знімати кіно, кліпи, рекламні ролики. Я в усе це занурився, тільки цим і займався. Був ведучим телевізійних програм, починаючи з прогнозу погоди на каналі “ТЕТ”, інформаційних програм на Першому національному, телепрограм, що виходили на телеканалі “Ера” та багатьох інших.

У той час було мистецьке агентство Арт Велес. У ньому працювали такі відомі сьогодні люди як Василь Вовкун, Тарас Грималюк, Євген Нищук. Тут реалізували багато фестивалів, концертів, інших творчих проєктів. Я працював у агентстві спочатку помічником режисера, а потім — режисером.

Паралельно знімався в кіно. Переважно — телесеріали. На жаль, тоді головні ролі виконували здебільшого російські актори, а українські були в них на підтанцюваннях. Але така робота давала можливість заробити хоч якісь гроші. Було не просто, але треба було знайти себе, а також баланс між можливістю заробляти і змогою робити те, що тобі до душі.

— То Ви більше прагнули грати в театрі чи зніматися в кіно?

— Якщо говорити про мої мрії юнацької пори, то в мене тоді була палка любов до кіно. Я бачив себе як кіноактора. Відтоді й дотепер закоханий в українське поетичне кіно, авторське та артахузне кіно.

Раніше я розглядав театр на другому плані. Як місце, де я б міг тримати себе в формі, мати постійну роботу, виходити на сцену. Та життя все розкладає по-своєму. Так сталося, що театр став для мене тією точкою, тим місцем, тим простором, де я себе реалізую.

— Та напевне залишилася у пам’яті робота в серіалі “Роксолана”?

— Це стало можливо завдяки режисеру стрічки, нині вже покійному Борису Небієридзе. Мало хто знає, що спочатку я мав грати Сулеймана у молодості, а відомий грузинський актор Нодар Мгалоблішвілі, знаний за роллю графа Каліостро у фільмі “Формула кохання” — у зрілому віці. Навіть пошили костюми. Але зірки склалися не так. Щось змінилося, і керівники проєкту запропонували мені іншу роль — принца Мустафи.

Фільм знімали у Криму. Під час зйомок мав щастя познайомитися з неймовірним актором Лесем Сердюком. Ми з ним жили у готелі в сусідніх номерах, багато спілкувалися. Лесь Лесевич став мені близькою на іншу людину.

Важливо, що це був перший український серіал, його дивилися люди. Мене почали пізнавати на вулиці. А з Нодаром Мгалоб-

лішвілі, до речі, я усе ж таки перетнувся на знімальному майданчику. Це сталося у міні-серіалі для дітей “Сьомий перстень чаклунки”, у якому я зіграв роль Ігліта.

— Коли повернулися до театру?

— Моїм першим театральним проєктом у Києві стала вистава “Бій з тінню”. До цього у мене, як режисера концертів і фестивалів, було багато запрошень, проєктів. Я був режисером днів української культури на Всесвітній виставі ЕКСПО в Шанхаї у 2010 році, Фестивалю української культури в польському місті Сопот, концертів що відбувалися на найпрестижніших українських сценах: Палац “Україна”, Національна опера та ін. А з початком війни все змінилося.

До моєї думки щодо повернення у театр багато хто ставився скептично. І ось, під час зйомок одного з серіалів, один з моїх партнерів по знімальному майданчику похвалився своєю моно-виставою. Тоді я передивився в багато моновистав, заховався у цей жанр і зрозумів, що це для мене може бути виходом.

Поїхав до художнього керівника Київської академічної майстерні театального мистецтва “Сузір’я”, народного артиста України Олексія Кужельного. До цього ми не були знайомі. Але Олексія Павловича захопив той азарт, з яким я хотів втілити свою ідею. Під час роботи ми більше дізнавалися один про одного і врешті в нас вийшла чудова монодрама. Виставу “Бій з тінню” безліч разів зіграли на сцені театру “Сузір’я”. Возили на фестивалі в Албанію, де вона отримала приз глядацьких симпатій. Також з нею брав участь у фестивалі “Відлуння” у “Хмельницькому. Мали в липні представляти виставу на фестивалі в Чорногорії. Але через пандемію цей фестиваль скасували.

— Напевне, вистава має свої особливості?

— Почну з того, що з режисером цієї вистави Олексієм Кужельним ми познайомилися в лазні. Олексій Павлович зізнався, що хотів побачити наскільки я фізично готовий до цієї ролі. Оскільки граю боксера, то треба було починати саме з пластики, і я почав брати уроки боксу. Вивчав культуру та історію повоєнної Югославії, саме там відбуваються події вистави.

Мікро-сцена театру “Сузір’я” розрахована приблизно на 30 місць. До цього я переважно працював на великих сценах. То ж треба було вчитися працювати в умовах, коли глядач знаходиться на відстані один метр від тебе.

— Чому обрали для вистави саме цей твір?

— Це невелика, але яскрава

повість сербського письменника Драгослава Михайловича “Коли цвіли гарбузи”, яка підіймає непросте питання — мстити чи вибачити. Такі питання собі ставить кожна людина і я в тому числі.

Книга доволі правдива і щира, часом жорстка. Це не приладжена, не вихолощена література. Не всі готові сприймати мистецтво у такій формі. Багато людей, які ходять до театру, хочуть, аби театр був для них святом, прикрашав їхнє життя. Але є інший театр, театр, який підіймає жорсткі питання. Мені близький такий театр. А тут жорстка тема, жорстока історія. Придумав назву “Бій з тінню”.

— Наступну Вашу моновиставу “Хочу в Париж” створено за твором Михайла Веллера.

— Після першої моновистави був окрилений, мав багато позитивних відгуків. Відразу почав шукати новий матеріал. Цього разу виступив і як режисер-постановник. Це вистава трагікомедійна.

Я ніколи не був комедійним актором. Найкраще мені вдалося гостросоціальні ролі. Вміти розсмішити публіку — це великий дар актора. А люди на цій виставі посміхаються...

— Ви керуєте Арт-центром імені Івана Козловського Національної оперети України. Які сорпризи готує центр у новому театральному сезоні?

— Арт-центр є однією зі сцен Національного академічного театру оперети, який очолює народний артист України Богдан Струтинський, митець, який успішно розвиває і модернізує театр. Тож ми теж активно змінюємося. Зараз перебуваємо у процесі підготовки до реконструкції, яка має розпочатися найближчим часом. Вона триватиме кілька місяців і ми готуємося відкритися наприкінці року.

Є попередні домовленості з кількома режисерами про постановки на нашому майданчику музичних вистав. Зокрема, маємо попередні домовленості з Олександром Добролюбовим із Національної оперети, художником постановником і режисером Олександром Білозубом, а також з Оленою Шурською і Олександром Шевельовою. Ставитиму і я, це буде музичний водевіль одного з класиків українського театру.

Сподіваюсь, що зможемо дати старт деяким з цих проєктів у вересні, інші розпочнемо трохи пізніше.

Ми скучили за глядачами, глядачі скучили за нами. Буду щасливим, коли ми зможемо побачити один одного, обмінятися позитивною енергією і хорошим настроєм.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

Олесь Гончар (Студент)

Тобі по краплі, всю, до дна
Готовий кров свою віддати.
І не страшить мене Сибір,
І не страшать кайданів дзвони.
Велика Україно, вір:
За тебе встануть ще мільйони.
І лицемір'я упаде,
І славословіє погине.
Розправить крила молоде
Безсмертне плем'я України!

1941 рік, Харків

Це пише двадцятидвохлітній студент, який знає, що за цей вірш його можуть заарештувати, заслати на Сибір, але кайданів дзвони його не лякають. Цей хлопець виступає, як проникливий пророк: “За тебе стануть ще мільйони!”, і тут же, того ж року, в Харкові, студент Олесь Гончар пише вірш “Лебеді”, не політичного, а суто образного, метафоричного змісту.

ЛЕБЕДІ

На кривавій вечірній воді
Білі ячать лебеді.

Вітре бурхливий, повій,
Озера зруш супокій.
Тиші ясної раби,
Не знали ми вік боротьби.
Чого ми бажали, куди плвли?
Для чого на світі жили?
На кривавій вечірній воді
Білі ячать лебеді.

Музика цих рядків доводить, що їхній автор — митець, ислитель, що своє духовне переживання здатний побачити в явищах природи. Це — справжній поет!

Але ще роком раніше студент Олесь Гончар у відверто філософському вірші пише про своє життя, як про “Співучу стрілу”. Це геніальний вірш, читайте його двічі, а то й тричі, бо це сповідь душі великої, що усвідомила своє духовне життя, як стрілу, яку не можливо спинити, а тому необхідно її вважати блискавкою, що співає, як молода людина і не знає назад вороття.

Бура трава без води
В гарячій конанні злягла.

Над степом, од сонця рудим,
Дзвінка пролітала стріла.
Все заглушила на мить
Сила стріли молода.
Повітря навкруг аж кипить,
Мов сонячна світла вода.
Співуча стріло! Як і ти,
Прожити б хотів життя.
Вперед блискавицею йти,
Не знати назад вороття.

1940

Думаю, це один з найкращих поетичних українських творів, що мають право стояти біля творинь Тараса Шевченка та Івана Франка.

Є ще один вірш Олесь Гончара — “Україна”, датований 1943 роком.

УКРАЇНА

Україна — плантаторське поле,
Україна — лиш ярем скрипіння,
Україна — плачі й голосіння,
Які не вицухають ніколи!

Ми тепер, 2020 року, переконуємось, що студент Олесь Гончар писав надзвичайно важливу правду для нас і, мабуть, для майбутніх поколінь нашого народу.

2020 р

Дмитро ПАВЛИЧКО

Олесь Гончар про свою поетичну творчість писав 1985 року в статті “Від автора”, що була опублікована в першому томі його творів у дванадцяти томах. Він писав так: “Перечитавши свої фронтові поезії і досить скромно їх оцінюючи, автор, однак, вважає, що ці давні, подеколи може й кострубаті, рядки — як не дивно — зберегли через десятки літ свою первісну емоційну навантагу, внутрішню ширість, отже, й мають право на зустріч із читачем”. Я зустрівся з поезією Олесь Гончара давно, не раз вже збирався написати про неї, як про твори Олесь Гончара, надзвичайно важливі для розуміння всієї його творчості. 1941 року, коли Олесь Гончар був студентом Харківського університету, він написав вірш “Україні”:

Плюндруються твої сади,
Твоє чужинець поле крас.
Вже лицарів твоїх сліди
У полі вітер замітає.
Та все ж люблю тебе, ясна,
Як гнаний син нещасну матір.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2020

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць	19 грн 82 коп.	на півроку	107 грн 32 коп.
на 3 місяці	56 грн 86 коп.	на рік	209 грн 94 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Володимир ЖИГУН

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м.Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

